

UNIVERZITA KARLOVA

Právnická fakulta

Kryštof Valvoda

Sériové vraždy a jejich vyšetřování

Diplomová práce

Vedoucí diplomové práce: JUDr. Dalibor Šelleng, Ph. D.

Katedra trestního práva

Datum vypracování práce (uzavření rukopisu): 30. 11. 2022

Prohlašuji, že jsem předkládanou diplomovou práci vypracoval samostatně, že všechny použité zdroje byly řádně uvedeny a že práce nebyla využita k získání jiného nebo stejného titulu.

Dále prohlašuji, že vlastní text této práce včetně poznámek pod čarou má 150.427 znaků včetně mezer.

V Praze dne _____

Kryštof Valvoda

Poděkování

Rád bych poděkoval vedoucímu mé diplomové práce JUDr. Daliboru Šellengovi, Ph.D. za cenné rady a připomínky. Dále bych poděkoval svým rodičům, přítelkyni, sestře, babičkám, dědovi a všem přátelům, kteří mi byli podporou po celou dobu mého studia.

OBSAH

ÚVOD	1
1 SÉRIOVÉ VRAŽDY	3
1.1 ÚMYSLNÁ USMRČENÍ ČLOVĚKA	3
1.1.1 Vražda.....	3
1.1.2 Vražda prostá a vražda premeditativní	4
1.1.3 Zabití a vražda novorozeného dítěte matkou.....	5
1.2 MULTICIDA	6
1.3 SÉRIOVÉ VRAŽDY V ČESKÉM TRESTNÍM PRÁVU	8
1.4 HISTORIE SÉRIOVÝCH VRAŽD	11
2 PACHATEL A OBĚŤ SÉRIOVÝCH VRAŽD.....	14
2.1 PACHATEL SÉRIOVÝCH VRAŽD.....	14
2.1.1 Typologie dezorganizovaného a organizovaného pachatele	14
2.1.2 Typologie dle motivu.....	16
2.2 OBĚŤ.....	18
2.2.1 Viktimologie.....	18
2.2.2 Viktimizace a viktimmnost.....	20
2.2.3 Typologie obětí.....	21
2.2.4 Oběti sériových vražd.....	23
3 KRIMINALISTICKÁ CHARAKTERISTIKA SÉRIOVÝCH VRAŽD.....	26
3.1 ZPŮSOB PÁCHÁNÍ SÉRIOVÝCH VRAŽD.....	26
3.1.1 Modus operandí a signatura.....	28
3.2 FÁZE SÉRIOVÝCH VRAŽD.....	30
3.3 ZPŮSOBY UTAJOVÁNÍ SÉRIOVÝCH VRAŽD.....	32
4 VYŠETŘOVÁNÍ SÉRIOVÝCH VRAŽD	36
4.1 TYPICKÉ STOPY.....	36
4.2 TYPICKÉ VYŠETŘOVACÍ SITUACE	39
4.2.1 Zjištěné informace dovolují vyslovit podezření, že došlo k trestnému činu vraždy, ale mrtvola nalezena nebyla	39

4.2.2	Zjištěné informace dovolují vyslovit závěr, že došlo k trestnému činu vraždy, mrtvola nebo její části jsou nalezeny a identita mrtvoly je známa.....	40
4.2.3	Zjištěné informace dovolují vyslovit závěr, že došlo k trestnému činu vraždy, mrtvola nebo její části jsou nalezeny, ale identita mrtvoly není známa.....	42
4.3	TYPICKÉ PODNĚTY K VYŠETŘOVÁNÍ A JEJICH ZVLÁŠTNOSTI	42
4.4	ZVLÁŠTNOSTI POČÁTEČNÍCH ÚKONŮ	43
4.4.1	Případy pohřešovaných osob	43
4.4.2	Případy nálezu mrtvoly se známkami násilného usmrcení.....	44
4.5	VYŠETŘOVACÍ VERZE	45
4.5.1	Verze vytyčené na základě informací o místě činu, o situaci na místě činu a ze stop na místě činu.....	46
4.5.2	Verze vytyčené na základě způsobu páčání a utajování vražd.....	46
4.5.3	Verze vytyčované na základě informací o oběti.....	47
4.6	PLÁNOVÁNÍ A ORGANIZACE VYŠETŘOVÁNÍ	47
4.7	ZVLÁŠTNOSTI NÁSLEDNÝCH ÚKONŮ.....	48
4.7.1	Výslech obviněného a svědků	49
4.7.2	Rekognice	51
4.7.3	Rekonstrukce trestného činu.....	52
4.7.4	Činnost znalců	53
4.8	SPOLUPRÁCE VEŘEJNOSTI PŘI VYŠETŘOVÁNÍ, MEDIÁLNÍ POKRYTÍ A PREVENCE.....	55
4.9	PROBLÉMY PŘI VYŠETŘOVÁNÍ SÉRIOVÝCH VRAŽD	57
5	PŘÍPADOVÁ STUDIE	61
5.1	HEPARINOVÝ VRAH PETR ZELENKA.....	61
	ZÁVĚR.....	65
	SEZNAM POUŽITÝCH ZDROJŮ	67
	SEZNAM PŘÍLOH	73
	ABSTRAKT	79
	ABSTRACT	80

Úvod

„*My sérioví vrazi jsme vaši synové, jsme vaši manželé, jsme všude.*“ – Ted Bundy

Téma sériových vražd v posledních letech doslova zaplavilo televizní obrazovky a streamovací platformy. Stále více diváků s nadšením sleduje nová zpracování osudů vrahů a jejich obětí. Násilím jsou však lidé fascinováni odjakživa. Ať jde o gladiátorské zápasy nebo akční filmy, násilí je podívanou, od níž nelze odvrátit zrak. Proč ale právě ty nejvíce opovrženímhodné jevy, kterými jsou sériové vraždy, přitahují tolik pozornosti? Zřejmě jde o fascinaci neznámým. Málokdo se totiž dokáže vžít do role takového jedince a představit si vše, čeho je schopen. Pro společnost navíc sérioví vrazi představují skrytou hrozbu, která je schopna narušit její stabilitu a bezpečnost. Jednotlivé vraždy totiž rezonují veřejností i desítky let poté, co jsou spáchány.

Přestože mediální zájem o téma sériových vražd stoupá, obecně odhalených sériových vrahů v posledních letech ubývá, což je zřejmě způsobeno několika faktory. Jmenovitě jde především o zlepšení kriminalistických metod, zvýšení dostupnosti psychologických poraden a více preventivních opatření ze strany potenciálních obětí. V České republice není, na rozdíl od USA, výskyt sériových vražd příliš častý; od počátku 20. století do současnosti bylo odhaleno a dopadeno přibližně 30 sériových vrahů. Oproti tomu v USA bylo pouze v průběhu 20. století aktivních 1.012 sériových vrahů, kteří byli dopadeni, přičemž se odhaduje až dalších 7.107 dalších, kteří nikdy dopadeni nebyli.¹ Není tedy nijak

¹ SIMKIN, Mikhail V. ROYCHOWDHURY, Vwani P. *Estimating the number of serial killers that were never caught*. [online]. Los Angeles: Department of Electrical and Computer Engineering, University of California, 2021 [cit. 3. 10. 2022] Dostupné z: <https://doi.org/10.48550/arXiv.2109.11051>

překvapivé, že se v České republice tímto tématem zabývá poměrně málo odborné literatury a prací.

Nebezpečí, které sérioví vrazi pro společnost dosud představují, přináší nutnost prohloubení aktuálních poznatků týkajících se dané problematiky, neboť na odhalení pachatelů sériových vražd stále čekají i rodiny obětí, jejichž vrazi dosud vypátráni nebyli.

Cílem diplomové práce je poskytnout komplexnější pohled na problematiku sériových vražd a jejich vyšetřování. Pochopení této problematiky v širších souvislostech může, dle mého názoru, významně přispět k prevenci před riziky ze strany veřejnosti i k následnému objasnění páchané trestné činnosti ze strany vyšetřujících orgánů. Vzhledem k absenci většího množství české odborné literatury týkající se tématu sériových vražd a jejich vyšetřování, budou v práci použity zejména zdroje zahraniční. Poznatky a speciální postupy získané z těchto zdrojů poslouží k doplnění mezer, které může česká odborná literatura vykazovat. Práce bude doplněna o případy z praxe, které usnadní orientaci v problematice a umožní pochopení jednotlivých kapitol.

První kapitola práce je zaměřena na vymezení pojmu sériové vraždy, tj. na druhy úmyslných usmrcení člověka, rozlišení mnohonásobných vražd, problematiku sériových vražd s ohledem na platnou českou trestněprávní úpravu a dále na historické aspekty fenoménu sériových vražd a sériových vrahů. Druhá kapitola bude věnována pachateli a obětem sériových vražd, jejich charakteristickým rysům, vzájemnému vztahu a typologii. Třetí kapitola se bude zabývat kriminalistickou charakteristikou sériových vražd, především způsoby páchaní a utajování sériových vražd, modem operandi a signaturou pachatele. Čtvrtá kapitola bude věnována samotnému vyšetřování sériových vražd, a to jak obecnějším záležitostem, které se při něm vyskytují, tak i zvláštnostem, které jsou typické pouze pro sériové vrahy. Dále se soustředím i na vztah mezi vyšetřovateli sériových vražd a dalšími subjekty, které mají důležitou roli při vyšetřování. V závěru kapitoly vymezím dle mého názoru nejdůležitější problémy, s nimiž se lze při vyšetřování setkat a navrhnou varianty možných řešení. V poslední kapitole představím případ českého sériového vraha Petra Zelenky, který následně zanalyzuji pomocí poznatků získaných v průběhu práce.

1 Sériové vraždy

1.1 Úmyslná usmrcení člověka

Zák. č. 40/2009 Sb., trestní zákoník (dále jen „trestní zákoník“) zařazuje trestné činy proti životu a zdraví do Hlavy I zvláštní části, čímž zdůrazňuje význam moderních hodnot a zákonem chráněných zájmů. Trestní zákoník nepřevzal původní členění trestního zákona (zák. č. 140/1961 Sb.), který tyto trestné činy proti životu a zdraví systematicky řadil až do Hlavy VII. Do Hlavy I byly dle socialistického modelu řazeny trestné činy proti republice, cizímu státu nebo mezinárodní organizaci.

Význam ochrany lidského života vyplývá i z čl. 6 Listiny základních práv a svobod. V prvním odstavci tohoto článku je zakotveno, že každý má právo na život a lidský život je hoděn ochrany již před narozením a v následujícím odstavci dále to, že nikdo nesmí být zbaven života. Trestní zákoník vyjmenovává tři příklady úmyslných zásahů do tohoto ústavního práva, a to vraždu, zabití a vraždu novorozeného dítěte matkou.

1.1.1 Vražda

Trestný čin vraždy je nejtěžším trestným činem proti životu a trestní zákoník jej definuje v § 140 následovně:

- (1) Kdo jiného úmyslně usmrtí, bude potrestán odnětím svobody na deset až osmnáct let.*
- (2) Kdo jiného úmyslně usmrtí s rozmyslem nebo po předchozím uvážení, bude potrestán odnětím svobody na dvanáct až dvacet let.*
- (3) Odnětím svobody na patnáct až dvacet let nebo výjimečným trestem bude pachatel potrestán, spáchá-li čin uvedený v odstavci 1 nebo 2*
 - a. na dvou nebo více osobách,*
 - b. na těhotné ženě,*
 - c. na dítěti mladším patnácti let,*
 - d. na úřední osobě při výkonu nebo pro výkon její pravomoci*
 - e. na svědkovi, znalci nebo tlumočnickovi v souvislosti s výkonem jejich povinnosti,*

- f. *na zdravotnickém pracovníkovi při výkonu zdravotnického zaměstnání nebo povolání směřujícího k záchraně života nebo ochraně zdraví, nebo na jiném, který plnil svoji obdobnou povinnost při ochraně života, zdraví nebo majetku vyplývající z jeho zaměstnání, povolání, postavení nebo funkce nebo uloženou mu podle zákona,*
- g. *na jiném pro jeho skutečnou nebo domnělou rasu, příslušnost k etnické skupině, národnost, politické přesvědčení, vyznání nebo proto, že je skutečně nebo domněle bez vyznání,*
- h. *opětovně,*
- i. *zvláště surovým nebo trýznivým způsobem, nebo*
- j. *v úmyslu získat pro sebe nebo pro jiného majetkový prospěch nebo ve snaze zakrýt nebo usnadnit jiný trestný čin nebo z jiné zavrženíhodné pohnutky.*

(4) Příprava je trestná.

Vraždou tedy trestní zákoník rozumí úmyslné usmrcení člověka. Jednáním směřujícím k následku, kterým je usmrcení člověka je v souladu s § 112 trestního zákoníku jak jednání komisivní, tedy konání, tak jednání omisivní, tedy opomenutí. Opomenutí však neplatí obecně, neboť se vztahuje pouze na případy, kdy pachatel opomenul konat, ačkoliv byl k takovému konání povinen na základě právního předpisu, úředního rozhodnutí nebo smlouvy, v důsledku dobrovolného převzetí povinnosti konat nebo vyplývala-li taková jeho zvláštní povinnost z jeho předchozího ohrožujícího jednání anebo k němuž byl z jiného právního důvodu podle okolností a svých poměrů povinen.

Úmysl pachatele musí směřovat k usmrcení člověka. Jestliže je usmrcení člověka následkem jednání pachatele, jehož úmyslem nebylo ohrozit či poškodit zájem na ochraně života, nýbrž jeho úmyslem bylo ohrozit či poškodit jiný zájem chráněný trestním zákoníkem, není pachatel trestně odpovědný za trestný čin vraždy.²

1.1.2 Vražda prostá a vražda premeditativní

² ŠÁMAL, Pavel a kol. *Trestní zákoník. Komentář*. 2. vyd. Praha: C. H. Beck, 2012, 3614 s. ISBN 978-80-7400-428-5.

Trestní zákoník rozlišuje vraždu prostou a vraždu premeditativní, tedy spáchanou s rozmyslem nebo po předchozím uvážení. Vraždou prostou je usmrcení člověka bez rozmyslu či předchozího uvážení. Dle důvodové zprávy tímto ustanovením míní zákonodárce případy, kdy pachatel jedná v náhlém hnutí mysli (např. afektové vraždy).

Vraždu premeditativní dělí od vraždy prosté prvek rozmyslu či předchozího uvážení. Předchozí uvážení je pojem širší než rozmysl a vztahuje se nejen na samotné uvážení vraždu spáchat, ale obsahuje i rozhodnutí jakými prostředky a jakým způsobem. Stadium přípravy by v tomto případě tedy mělo být rozeznatelné. Rozmyslem se rozumí krátká úvaha pachatele, při níž pachatel jedná uváženě, ale nikoliv však po předchozím uvážení. Pachatel tedy může alespoň bezprostředně před spácháním vraždy posoudit důvody vedoucího ho k vraždě, popř. i skutečnosti, které by jej mohly od vraždy odradit. Pojem předchozí uvážení tedy zahrnuje i pojem rozmysl, ovšem nikoliv obráceně.³ Vražda prostá a vražda premeditativní je v zákoně odlišena pouze dvěma odstavci v rámci jednoho paragrafu, výrazněji však zákonodárce odlišuje ostatní případy úmyslného usmrcení člověka, a to zabití a vraždu novorozeného dítěte matkou

1.1.3 Zabití a vražda novorozeného dítěte matkou

Zabitím je dle § 141 trestního zákoníku úmyslné usmrcení člověka v silném rozrušení ze strachu, úleku, zmatku nebo jiného omluvitelného hnutí mysli anebo v důsledku předchozího zavrženíhodného jednání poškozeného. Jedná se o privilegovanou skutkovou podstatu jak k vraždě prosté, tak k vraždě premeditativní, neboť zabití v důsledku předchozího zavrženíhodného jednání poškozeného se nevylučuje ani v případě, že je čin spáchán po předchozím uvážení. S ohledem na zmíněné omluvitelné důvody a menší společenskou závažnost je trestný čin zabití nejen mírněji postihován, ale dle některých názorů navíc zákonodárce názvem trestného činu pachatele nestigmatizuje jako vraha.⁴ Nicméně, je minimálně diskutabilní, zdali je označení „zabiják“ společností v praxi přijímáno pozitivněji než označení vrah, respektive, zda je neobdobná veřejnost schopna rozlišovat mezi oběma pojmy.

³ JELÍNEK, Jiří a kol. *Trestní právo hmotné. Obecná část. Zvláštní část.* 7. vyd. Praha: Leges, 2019, 1000 s. ISBN 978-80-7502-380-3. str. 536-538.

⁴ Tamtéž, str. 536-540

Vražda novorozeného dítěte matkou (§ 142 trestního zákoníku) je privilegovanou skutkovou podstatou jak k vraždě, tak i k zabití. Jde o případy, kdy matka v rozrušení způsobeném porodem úmyslně usmrtí při porodu nebo bezprostředně po něm své novorozené dítě. S ohledem na menší společenskou závažnost trestného činu vraždy novorozeného dítěte matkou je matka jako pachatel postihována mírnější trestní sazbou než v případě zabití. Na rozdíl od pachatele trestného činu zabití je na ni však uvaleno stigma v podobě označení za vražedkyni. S ohledem na zmíněné je dle mého názoru výše popsána skutečnost, že zákonodárce pachatele trestného činu zabití nestigmatizuje jako vraha, spíše náhodou než předem promyšlený záměr, neboť v takovém případě by tak učinil i v případě matky novorozeného dítěte.

V reakci na uvedené je tedy otázkou, zda by nebylo srozumitelnější pojmenovat skutkovou podstatu trestného činu zabití úmyslným usmrcením z omluvitelné pohnutky obdobně jako tomu je v ust. § 146a trestního zákoníku a skutkovou podstatu trestného činu vraždy novorozeného dítěte matkou spíše úmyslným usmrcením novorozeného dítěte matkou.

1.2 Multicida

Pojmem multicida rozumíme mnohonásobné vraždění. Tento pojem zahrnuje tři druhy mnohonásobných vražd, a to masové vraždy (mass murder), vražedné vlny (spree murder) a sériové vraždy (serial murder).⁵

Konkrétní definice jednotlivých druhů multacid byly mezi odbornou veřejností často předmětem debat a zcela přesné vymezení tak dlouho neexistovalo. Behaviorální analytická jednotka (BAU-2) Národního střediska pro analýzu násilného zločinu (NCAVC), jakožto specializované oddělení FBI (Federal Bureau of Investigation) uspořádala v roce 2005 multidisciplinární sympozium, jehož cílem bylo za pomoci skupiny expertů na sériové vraždy z několika vědních oborů formulovat nejjednodušší a nejpřesnější definici pojmu sériové vraždy.⁶ V rámci sympozia byly dále představeny i obecné definice ostatních druhů multacid, motivy pachatelů sériových vražd a vyvráceny mýty spojené s pachateli sériových vražd.

⁵ ČÍRTKOVÁ, Ludmila. *Forenzní psychologie*. 3 vyd. Plzeň: Aleš Čeněk, 2013. 445 s. ISBN 978-80-7380-461-9. str. 199.

⁶ DRBOHLAV, Andrej. *Psychologie sériových vražd. 200 skutečných případů brutálních činů sériových vražd současnosti*. 1 vyd. Praha: Grada Publishing, a.s. 472 s. ISBN 978-80-247-4371-4. str. 14

Masovou vraždou je dle definice FBI spáchání čtyř a více vražd při jedné události, a to bez zřejmého časového odstavu mezi jednotlivými vraždami. Taková událost se obvykle odehraje na jednom místě, kde pachatel zavraždí řadu obětí v průběhu jednoho pokračujícího incidentu (např. masakr v restauraci McDonald's v San Diegu v roce 1984, zavražděno 21 obětí během přibližně 77 minut.).

Vražednou vlnou se dle obecné definice rozumí dvě či více vražd spáchaných stejným pachatelem nebo stejnými pachateli bez tzv. periody vychladnutí (cooling off period). Právě tato perioda je klíčová pro odlišení sériového vraha od vraha na vražedné vlně. Periodou vychladnutí se rozumí návrat pachatele k jeho obvyklému způsobu života mezi jednotlivými vraždami. Návrat k obvyklému způsobu života by u většiny osob znamenal stát se opět fungujícím členem společnosti se zaměstnáním a případně i fungujícími vztahy v rodině. V případě sériového vraha to však může znamenat pouhý návrat k jeho denním rutinám, u nichž jsou stále přítomny představy o vraždách, a i jejich případné plánování.⁷ V odborné literatuře nepanuje obecná shoda ohledně délky periody vychladnutí, Geberth⁸ uvádí minimum dvou dnů a maximum v řádech týdnů či měsíců, Bartol⁹ se přiklání spíše k době trvající měsíce až roky. Přesná délka periody vychladnutí se však váže vždy ke konkrétnímu pachateli. Vrahem na vražedné vlně byl např. Andrew Cunanan, který zavraždil v období od 27. 4. 1997 do 15. 7. 1997 5 obětí, mezi nimiž byl i módní návrhář Gianni Versace.

Co se týče sériových vražd, mezi odborníky na sympoziu bylo dosaženo konsensu ohledně toho, že definice musí obsahovat následující prvky:

- Jeden nebo více pachatelů,
- Dvě nebo více zavražděných obětí,
- Jednotlivé incidenty, při kterých k vraždám dojde by se měly odehrát při oddělených událostech, v různých časových okamžicích,

⁷ SUTTON, M. R., KEATLEY, David. Cooling-off periods and serial homicide: A case study approach to analysing behaviour between murders. *Forensic Science International: Mind and Law*. Amsterdam: Elsevier B. V. 2021, vol. 2. ISSN 2666-3538.

⁸ GEBERTH, Vernon, J. Mass, serial and sensantional homicides: The investigative perspective. *Bulletin of the New York Academy of Medicine: Journal of Urban Health*. Berlin: Springer Science+Bussiness Media, 1986, 62 (5). s. 492–496. ISSN 00287091.

⁹ BARTOL, Curt, R. *Criminal Behavior: A Psychosocial Approach*. 7th ed. New Jersey: Prentice Hall College Div, 2002. 657 s. ISBN 0-13-185049-0, str. 338

- Uplynulá doba mezi jednotlivými vraždami odděluje sériovou vraždu od masové vraždy.

Kombinací výše zmíněných prvků byla vytvořena následující definice sériové vraždy: *Sériovou vraždou je nezákonné usmrcení dvou či více obětí stejným pachatelem, popř. stejnými pachateli, během různých událostí.*¹⁰

Uvedenou definici však lze chápat i jako příliš obecnou. Nezhledňuje totiž vůbec podstatný prvek, kterým je pachatelův motiv. Bez motivu nebo určitého „spouštěče chování“ (trigger) by byl rozdíl mezi jednotlivými druhy multucid pouze v počtu obětí a časovém ohraničení události. Čírtková předpokládá, že u masových vrahů a vrahů na vražedné vlně může být spouštěčem určitá vnější událost, na níž pachatel reaguje a jedná ve stavu rozrušení z pomsty či zoufalství. U sériových vrahů je tomu však jinak. Pachatel si svou oběť vybírá záměrně a své činy plánuje.¹¹ Sériové vraždy tedy nejsou projevem „dočasného šílenství“ jako následek určitého spouštěče. Jde o situaci, kterou pachatel chápe, rozumí jí a často po ní i touží a jejím naplněním uspokojuje svůj vnitřní chtíč. Vnitřní přesvědčení a žebříček hodnot pachatele jsou konsistentní součástí jeho života a odráží se i v jeho jednání, resp. vraždách. Bez zohlednění motivu či spouštěče totiž lze pod sériové vrahy podřadit i pachatele, kteří naplnili definici FBI, ačkoliv vraždy páchají pod hlavičkou určitého uskupení, tedy např. zločinecké či politické organizace. Sériovní vrazi sice mohou kooperovat (např. Jaroslav a Dana Stodolovi), není však obvyklé, že by se shromažďovali v členských organizacích se zaměřením na sériové vraždy. Pokud jsou totiž pachatelé instruováni k výkonu vražd zločineckou či politickou organizací, nenaplnují tak svou vnitřní touhu vraždu spáchat ze svých osobních důvodů, nicméně pouze plní úkoly zadané touto organizací.¹²

1.3 Sériové vraždy v českém trestním právu

¹⁰ MORTON, Robert J. *Serial Murder: Multi-Disciplinary Perspectives for Investigators*. [online]. Quantico, VA: NCAVC, FBI, 2008 [cit. 20. 4. 2022]. Dostupné z: <https://www.ojp.gov/ncjrs/virtual-library/abstracts/serial-murder-multi-disciplinary-perspectives-investigators>, str. 9

¹¹ ČÍRTKOVÁ, Ludmila, *Forezní psychologie*, op. cit. str. 199

¹² FERGUSON, Christopher, WHITE, Dana, CHERRY, Stacey, LORENZ, Marta, BHIMANI, Zhara. Defining and classifying serial murder in the context of perpetrator motivation. *Journal of Criminal Justice*. Amsterdam: Elsevier B. V., 2003, 31 (3). s. 287-292. ISSN 0047-2352.

Sériové vraždy jsou v českém trestním právu pouze pojmem teoretickým. Definici nalezneme jen v odborné literatuře a není zakotvena v žádném formálním pramenu práva. Oproti tomu např. v USA je pojem „serial killings“ zakotven přímo v U. S. Code, tedy kodexu obecných a stálých federálních zákonů.¹³ Vzhledem k absenci samostatných skutkových podstat sériových/sekvenčních vražd v trestním zákoníku, lze takové jednání právně kvalifikovat pouze jako trestný čin vraždy, a to v rámci mnohosti trestných činů.

Mnohostí trestných činů se rozumí situace, kdy pachatel spáchá jedním nebo více skutky dva nebo více trestných činů. Mnohost trestných činů lze rozdělit na dvě základní formy, a to souběh (konkurence) a recidiva (zpětnost).¹⁴

Souběhem je situace, kdy pachatel spáchal dva nebo více trestných činů dříve, než byl pro některý z nich vyhlášen odsuzující rozsudek soudem prvního stupně, nebo dříve, než byl obviněnému doručen trestní příkaz. Kvalifikovat sériovou vraždu jako souběh trestných činů je tedy možné, pokud pachatel více skutky spáchá několik vražd, tedy několik trestných činů stejné skutkové podstaty, a všechny vraždy jsou spáchány před vyhlášením odsuzujícího rozsudku prvního stupně za tyto trestné činy. (Např. pachatel spáchá v průběhu několika let řadu vražd a až poté je za všechny tyto vraždy odsouzen). Jako souběh trestných činů lze však sériovou vraždu kvalifikovat pouze v případě, že takové jednání nebude možné kvalifikovat jako pokračování v trestném činu dle § 116 trestního zákoníku, tedy typicky v případě absence jednotného záměru.

Recidivou se nazývá situace, kdy pachatel, který již byl dříve pravomocně odsouzen, spáchá nový trestný čin. Posuzovat sériovou vraždu jako recidivu by tedy bylo možné, jestliže by pachatel spáchal jednu vraždu nebo více vražd, byl za ni/ně pravomocně odsouzen a po právní moci odsuzujícího rozsudku by spáchal vraždu znovu (např. medializovaný případ Jacka Unterwegera, který byl odsouzen za vraždy, propuštěn na základě dobrého chování a nátlaku veřejnosti a po propuštění spáchal opět několik vražd, zatímco vystupoval v médiích a přednášel na téma reintegrace osob propuštěných z vězení zpět do společnosti).

Trestní zákoník u skutkové podstaty trestného činu vraždy v § 140 odst. 3 vyjmenovává okolnosti podmiňující použití vyšší trestní sazby. S ohledem na výše uvedené jsou z tohoto důvodu významné dvě, a to ust. § 140 odst. 3 písm. a), tedy spáchání vraždy na dvou nebo více osobách a ust. § 140 odst. 3 písm. h), tedy spáchání vraždy opětovně.

¹³ U.S. Code – Title 28 – Part II – Chapter 33 – Section 540b – (b) – (3)

¹⁴ JELÍNEK, Jiří a kol. Op. cit. str. 348

K odlišení těchto dvou okolností je nutné stručně vymezit pojem skutku v hmotněprávním slova smyslu. Skutkem jsou všechny ty projevy vůle pachatele navenek, které jsou příčinou následku významného z hlediska trestního práva, pokud jsou zahrnuty zaviněním. Následek je znakem konkrétního trestného činu a spojuje dílčí akty jednání do jednoho skutku a zároveň umožňuje dělit chování pachatele na různé skutky. Aby bylo možné vymezit jeden skutek, musí být akt jednání příčinou následku, který je znakem skutkové podstaty konkrétního trestného činu a v době jednání musí pachatel jednat ve formě zavinění, která je relevantní pro příslušnou skutkovou podstatu.¹⁵

S ohledem na uvedené se spácháním vraždy na dvou a více osobách ve smyslu ust. § 140 odst. 3 písm. a) trestního zákoníku rozumí situace, kdy je trestný čin spáchán jedním skutkem. V takovémto případě bychom však nehovořili o sériových vraždách, nýbrž o vraždě masové. Ust. § 140 odst. 3 písm. h) trestního zákoníku se uplatní na případy, kdy pachatel spáchá vraždu prostou či vraždu premeditativní opakovaně, resp. spáchá tyto činy ve více skutcích v hmotněprávním slova smyslu. Podle tohoto ustanovení se tedy bude posuzovat jak souběh, tak i recidiva. Pro takové posouzení není důležité, zda byl některý z opakovaných trestných činů spáchán ve stadiu přípravy či pokusu trestného činu vraždy.¹⁶

Pokračováním v trestném činu se rozumí dle § 116 trestního zákoníku takové jednání, jehož dílčí útoky vedené jednotným záměrem naplňují, byť i v souhrnu, skutkovou podstatu stejného trestného činu, jsou spojeny stejným nebo podobným způsobem provedení a blízkou souvislostí časovou a souvislostí v předmětu útoku. Případy pokračování v trestném činu vraždy se dříve posuzovaly jako spáchání trestného činu opakovaně (§ 140 odst. 3 písm. h) trestního zákoníku), v současné době se však pokračující trestný čin vraždy posuzuje podle ust. § 140 odst. 3 písm. a) trestního zákoníku jako trestný čin vraždy spáchaný na dvou a více osobách.¹⁷ Tuto skutečnost podporují i závěry judikatury, dle kterých znak opakovaného spáchání trestného činu není dán, jestliže jde jen o jeden pokračující trestný čin.¹⁸

S ohledem na zmíněné tedy nelze posoudit sériovou vraždu výlučně jako pokračující trestný čin vraždy spáchaný na dvou nebo více osobách. Lze ji však posoudit jako souběh

¹⁵ JELÍNEK, Jiří a kol. Op. cit. str. 352-353

¹⁶ ŠÁMAL, Pavel a kol. *Trestní zákoník. Komentář*. Op. cit. Str. 1457–1488.

¹⁷ Tamtéž.

¹⁸ Rozsudek Najvyššieho súdu SR z 10. 7. 1990, sp. zn. 3 To 20/90.

pokračujících trestných činů vraždy (např. heparinový vrah Petr Zelenka byl odsouzen za souběh mimo jiné pokračujících trestných činů vraždy.¹⁹).

1.4 Historie sériových vražd

Může se zdát, že sériové vraždy jsou fenoménem výlučně moderní doby. Ve skutečnosti však tento jev existoval odjakživa, nebyly pouze prostředky, kterými by mohl být identifikován. Lidé nad sériovými vraždami začali pořádně uvažovat až na konci 19. století, kdy sérioví vrazi zaplnili titulní strany periodik. V mnoha publikacích bývá za historicky prvního sériového vraha (nepřesně) označován Jack Rozparovač. V historických pramenech však lze dohledat i sériové vrahy, kteří působili stovky let před ním.

Zřejmě historicky prvním sériovým vrahem byl synovec čínského císaře, princ Liu Pengli. Jeho vládu v čínském Jidongu v období 2. století př. n. l. popsal čínský historik S-ma Čchien ve svém rozsáhlém díle *Š-ťi (Zápisky historika)*. Dle historika bylo vcelku běžné, že vinou čínských panovníků oné doby lidé umírali z různých důvodů. To, co Liua odlišovalo od jiných bylo, že sám nebo se svou družinou vraždil poddané a zmocňoval se jejich majetku pouze pro vlastní pobavení. Až po téměř 29 letech Liuovy vlády bylo v rámci císařského vyšetřování zjištěno, že Liu zavraždil přes 100 svých poddaných. Po tomto objevu byl Liu císařem zbaven svého šlechtického titulu a vykázán do vyhnanství.²⁰

Dalším historicky dohledatelným sériovým vrahem byl Gilles de Rais (1405–1440), francouzský rytíř a někdejší společník Jany z Arku. De Rais byl dlouhodobě fascinován okultismem a v rámci rituálů mučil a vraždil mladé chlapce, které mu jeho služebnictvo pomáhalo unášet z vesnic. Po téměř 10 letech vraždění, byl zatčen za únos kněžského a následně i odsouzen k oběšení pro sodomii a brutální vraždy spáchané na desítkách dětí.²¹ De Raisův případ silně rezonoval francouzskou historií a pravděpodobně i inspiroval postavu Modrovouse (La Barbe bleue) z francouzského folklóru.

¹⁹ Rozsudek Krajského soudu v Hradci Králové ze dne 21. 2. 2008, č. j. 9 T 13/2007-2085

²⁰ HANSLEY, Keith. Liu Pengli – The Serial Killer King Of The Han Dynasty. In: *thehistorianshut.com* [online]. 13. 4. 2019 [cit. 7. 2. 2022]. Dostupné z: <https://thehistorianshut.com/2019/04/13/liu-pengli-the-serial-killer-king-of-the-han-dynasty/>

²¹ Encyclopaedia Britannica. *Gilles de Rais: History's First Serial Killer?* [online]. [cit. 7. 2. 2022]. Dostupné z: <https://www.britannica.com/story/gilles-de-rais-historys-first-serial-killer>

H. H. Holmes je často uváděn jako první v dlouhé řadě sériových vrahů USA. Proslul zejména svým domem přezdívaným Hotel smrti, který byl vybaven tajnými chodbami a zvukotěsnými mučícími místnostmi. I přes to, že se Holmesovi přičítá až 27 obětí,²² bývá často přehlížen ve světle již zmíněného londýnského Jacka Rozparovače, který vraždil ve stejné době jako Holmes. Přestože má na svědomí „pouze“ 5 obětí, bývá mnohými považován za tzv. prototyp sériového vraha²³. Konkrétního pachatele se nikdy nepodařilo usvědčit, zejména z důvodu, že v době vyšetřování nebyly kriminalistům známy forenzní vědy, které zná moderní kriminalistika dnes. Vzhledem k absenci těchto věd, byla při vyšetřování použita například i tzv. optografie, tedy fotografování sítnice oka oběti, neboť se věřilo, že oko je schopné „obtisknout“ poslední obraz, který vidělo těsně před smrtí, tedy podobiznu pachatele²⁴. Tato technika se však ukázala jako nespolehlivá a několikrát bylo vyvráceno, že se o reálnou forenzní techniku vůbec jedná.²⁵

Rozvoj forenzních technik nastal na přelomu 19. a 20. století. Nejvýznamnější z nich byla zajisté daktyloskopie, která byla poprvé užita jako důkazní prostředek v trestním řízení ve věci loupeže v roce 1902 a následně ve věci vraždy v roce 1905.²⁶ Tento vědecký posun přispěl k efektivnějšímu odhalování pachatelů sériových vražd v průběhu celého 20. století.

Období 40. až 60. let 20. století v USA někteří nazývají kolébkou sériových vrahů, a to z několika důvodů. V druhé polovině 40. let vyrůstalo spoustu chlapců, jejichž otcové se vraceli zpět z druhé světové války s určitou formou posttraumatické stresové poruchy, která se následně projevovala i na výchově jejich potomků.²⁷ V dalších letech vypukly války v Koreji a ve Vietnamu, kam byla část těchto chlapců nucena odjet. Po jejich návratu tedy

²² Encyclopaedia Britannica. *H. H. Holmes* [online]. [cit. 7. 2. 2022]. Dostupné z:

<https://www.britannica.com/biography/H-H-Holmes>

²³ ČÍRTKOVÁ, Ludmila. *Moderní psychologie pro právníky*, 1. vydání. Praha: Grada Publishing, a.s., 2008. 160 s. ISBN 978-80-247-2207-8. str. 111

²⁴ Jack the Ripper 1888. *FINGERPRINTING AND CSI TECHNIQUES USED ON THE JACK THE RIPPER MURDERS*. [online]. [cit. 7. 2. 2022]. Dostupné z: <https://www.jack-the-ripper.org/investigation-techniques.htm>

²⁵ RATH, Martin. Belichtete Augen – absurde Kriminalistik. In: *lto.de* [online]. 18. 12. 2011. [cit. 7. 2. 2022]. Dostupné z: <https://www.lto.de/recht/hintergruende/h/abwege-der-rechtsgeschichte-belichtete-augen-absurde-kriminalistik/>

²⁶ SZCZEPAŃSKI, Tomasz. Dactyloscopy over the centuries. *PROBLEMY KRYMYNALISTYKI*. Warszawa: Wydawnictwo CLKP, 2019, (303), s. 47-54. ISSN 0552–2153

²⁷ MURPHY, Jessica. Why were there so many serial killers in the 1980s? In: *bbc.com* [online]. 31. 8. 2018. [cit. 7. 2. 2022]. Dostupné z: <https://www.bbc.com/news/world-us-canada-45324622>

začal v USA narůstat počet jedinců, kteří měli jednak zprostředkovaná traumata z dětství v důsledku druhé světové války a dále přímá traumata z válek, kterých se sami účastnili. Dle některých názorů byly posléze tyto skutečnosti i jedním z důvodů proč koncem 60. let začala v USA tzv. zlatá éra sériových vrahů, která trvala přibližně až do přelomu tisíciletí.²⁸ V tomto období započala i mediální glorifikaci sériových vrahů, což do této doby, s výjimkou Jacka Rozparovače, nebylo vůbec běžné. Sérioví vrazi jako např. Zodiac, Ted Bundy, Jeffrey Dahmer, Edmund Kemper, David Berkowitz a další, se stali celebritami, a pro některé i jakýmsi idoly. Jejich tváře se začaly objevovat v časopisech, a na sběratelských kartičkách. Došlo i k obchodování s tzv. *murderabilia*, tedy s předměty, které někdy patřily sériovým vrahům (např. notýsky, oblečení, vozidla atd.).

Po přelomu tisíciletí začíná počet sériových vražd postupně klesat, a to z několika důvodů. Technologický pokrok v oblasti bezpečnostních kamer a telefonů dodává do jisté míry vnitřní pocit bezpečí pro potenciální oběti a ulehčuje policejní vyšetřování skrz vzdálené sledování a satelitní trasování. Rozvojem prochází i forenzní vědy, které jsou obohaceny o ucelenou terminologii a řadu dat v oblasti sériových vražd, jakož i o nové forenzní techniky.²⁹ V reakci na zlatou éru sériových vrahů začíná být i společnost obecně opatrnější a obezřetnější a lidé méně důvěřují neznámým osobám (po řadě sériových vražd spáchaných v 70. letech na stopařkách se např. značně snížil zájem o stopování).

²⁸EHRlich, Brenna. Why were there so many serial killers between 1970 and 2000 – and where did they go? In: *rollingstone.com* [online]. 10. 2. 2021. [cit. 7. 2. 2022]. Dostupné z: <https://www.rollingstone.com/culture/culture-features/serial-killers-1970s-2000s-murders-1121705/>

²⁹ VRONSKY, Peter. *Sons of Cain: a history of serial killers from stone age to the present*. 1. vyd. New York: Berkley, 2018. ISBN 978-0-69-817614-0, str. 317-320

2 Pachatel a oběť sériových vražd

Při vyšetřování závažných trestných činů, kterými jsou sériové vraždy lze z motivace a chování pachatele získat řadu důležitých informací týkajících se charakteristických rysů nejen samotného pachatele, ale i jeho obětí a potenciálních obětí. Tyto poznatky lze posléze využít např. při sestavování vyšetřovacích verzí a vytyčování okruhu podezřelých osob.

2.1 Pachatel sériových vražd

Okolnosti, které mohou za to, že se člověk stane sériovým vrahem jsou vždy individuální pro daného pachatele. Charakteristické vlastnosti či rysy sériových vrahů nelze obecně definovat. Každý z těchto pachatelů je v průběhu svého života formován konkrétními dědičnými predispozicemi, výchovou, okolím, v němž vyrůstá a volbami, které za život učiní. Na zmíněném sympoziu FBI se experti shodli, že neexistuje jeden konkrétní rozpoznatelný faktor, který by vedl k tomu, že se z člověka sériový vrah stane. Tento vývoj je totiž zapříčiněn souhrnem různých skutečností, z nichž tou nejpodstatnějším je vnitřní volba pachatele soustavně vraždy páchat.³⁰

Pachatele sériových vražd lze rozdělit podle řady kritérií, následující dvě typologie jsou však nejčastěji užívané. První typologie je založena na výzkumu Roberta Resslera a Johna Douglase a zohledňuje chování pachatele na místě činu. Druhá typologie je původně dílem Ronalda M. Holmese a Jamese DeBurgera a vychází z motivace pachatele k vraždám.

2.1.1 Typologie dezorganizovaného a organizovaného pachatele

Typologie organizovaného nesociálního pachatele (organized nonsocial offender) a dezorganizovaného asociálního pachatele (disorganized asocial offender) je založena na výzkumu Roberta Resslera a Johna Douglase z let 1976 až 1979, při němž byly provedeny rozhovory s 36 odsouzenými sériovými vrahy. Přiřazení pachatele k určitému typu se provádí na základě veškerých dostupných důkazů na místě činu.

³⁰ MORTON, Robert J. *Serial Murder: Multi-Disciplinary Perspectives for Investigators*. Op. cit. str. 11.

- **Organizovaný nesociální pachatel** – Pachatel vykazuje známky egocentrismu, narcisismu a dbá o svůj zevnějšek. Ačkoliv má obecně odpor vůči ostatním lidem, nevyhýbá se sociálním kontaktům a na lidi působí charismaticky. Často jde o jedince s vyšší inteligencí a se sklony k manipulaci za účelem dosažení svých zájmů. Je si plně vědom závažnosti a trestnosti svých činů a jejich dopadu na společnost. Zpravidla žije v určité vzdálenosti od místa činu, své jednání důkladně plánuje a místo činu má předem pečlivě vybrané. Obvykle nezanechá tělo oběti ani vražednou zbraň na místě činu.³¹ Prototypem organizovaného nesociálního pachatele je Ted Bundy, jehož oběťmi byly mladé dívky, které unášel svým autem na předem vybraná odlehlá místa (příloha č. 1).
- **Dezorganizovaný asociální pachatel** – Pachatel vykazuje známky sociální averze. Typický samotář, který neudrhuje dlouhodobé sociální vztahy. Zpravidla je průměrně inteligentní, postrádá však vychytralost a zručnost na místě činu. Méně plánuje své činy a má větší sklony k impulsivitě³². Místo činu se často nachází poblíž jeho bydliště, popř. místa zaměstnání. Tělo oběti i zbraň obvykle zanechává na místě činu.³³ Příkladem dezorganizovaného asociálního pachatele je Richard Chase (Sacramento Vampire). Chase trpěl schizofrenií, své oběti vybíral zcela náhodně a jejich zohyzdněná těla zpravidla zanechával na místě činu.

Toto dělení však není bezchybné a zcela kompletní. V praxi je běžné, že se pachatel přesouvá z jedné kategorie do druhé pod vlivem nepředvídaných událostí (např. z organizovaného pachatele se stává dezorganizovaný z důvodu značného odporu oběti, který předem nepředvídal a nemohl se na něj připravit.). V reakci na tyto změny kategorií byla vytvořena i neoficiální třetí kategorie smíšených pachatelů, která rozděluje charakteristiky obou typologií a citlivěji je interpretuje a analyzuje.³⁴

³¹ HAZELWOOD, Robert R. DOUGLAS, John. E. The Lust Murderer. *FBI Law Enforcement Bulletin*. Washington, D. C.: Public Affairs Office, April 1980, 49 (4). s. 18–21. ISSN 0014–5688.

³² RAMSLAND, Katherine. The Lust Murderer: Asocial vs. Nonsocial. In: *Psychologytoday.com* [online]. 11. 1. 2015. [cit. 16. 2. 2022]. Dostupné z: <https://www.psychologytoday.com/us/blog/shadow-boxing/201501/the-lust-murderer-asocial-vs-nonsocial>

³³ HAZELWOOD, Robert R. DOUGLAS, John. E. Op. cit.

³⁴ DRBOHLAV, Andrej. Op. cit. str. 25

2.1.2 Typologie dle motivu

Motiv k vraždě je významný faktor, který se odráží v chování pachatele a přispívá k vyšetřování. Odhalení motivu je schopno přiblížit vztah pachatele s obětí, jeho smýšlení či zkušenosti. Ronald M. Holmes a James DeBurger, později Ronald M. Holmes a Stephen T. Holmes, rozdělili pachatele do 4 základních kategorií podle jejich motivace k zabíjení.

- **Vizionářský sériový vrah** (The Visionary Serial Killer) – Psychotický typ, který je odtržen od reality, trpí halucinacemi a představami. Často slyší hlasy, které ho navádí k vraždám. Nahlíží se na něj jako na nepřítelného.³⁵ Mezi pachateli je zastoupen výjimečně, proto je nutné při vyšetřování zjistit, zda pachatel tento typ pouze nepředstírá za účelem mírnějšího potrestání. Samotná vražda je často spontánním procesem, v němž si pachatel zvolí náhodnou oběť. Této spontánnosti odpovídá i určitý chaos na místě činu s tím, že za vražednou zbraň zvolí pachatel cokoliv, co se nachází v jeho blízkosti a obvykle neztrácí čas se zahlazováním stop. Příkladem tohoto typu vraha je Herbert Mullin, který v 70. letech zavraždil 13 obětí, neboť se domníval, že rituálními vraždami zabrání masivnímu zemětřesení, které podle něj mělo postihnout Kalifornii.
- **Misionářský vrah** (The Mission Serial Killer) – Pachatel, který cítí vnitřní misi vraždit „nežádoucí“ osoby, které odmítá, nenávidí nebo jimi pohrdá. Může se jednat o prostitutky, určité etnikum, homosexuály, bezdomovce atd. Pachatel není psychotického typu, vraždí z důvodů etických, náboženských či jiných, které si sám dovede odůvodnit a ospravedlnit. Věřící, že svým jednáním vytváří ze společnosti lepší místo pro současné a budoucí generace. Pod tento typ lze zařadit Teda Kaczynského (Unabomber), který za použití podomácku vyrobených bomb zavraždil 3 oběti a dalších 23 zranil. Jeho motivem byl boj proti technologickému pokroku a poškozování životního prostředí.
- **Hédonistický vrah** (The Hedonistic Serial Killer) – tuto skupinu pachatelů je možné rozdělit na tři podskupiny:
 - o **Vrah z chťiče** (The Lust Killer) – Pachatel, který vraždí pro zábavu a potěšení, kterých se mu dostává s každým zabitím. Na rozdíl od vizionářského sériového vraha vnímá hédonistický vrah realitu okolo něj a vraždění ho sexuálně

³⁵ ČÍRTKOVÁ, Ludmila. *Moderní psychologie pro právníky*. Op. cit. str. 114

stimuluje. Tento stimul je nedílnou součástí jeho jednání a je přítomen před, v průběhu i po vraždě (na rozdíl od vraha z nadšení). U pachatele je často přítomna určitá forma parafilie, např. nekrofilie. Charakteristické rysy tohoto podtypu naplnil např. Jozef Slovák, který se vydával za příslušníka policie a lákal své oběti do lesa, kde je ubil holí, uškrtil, ubodal či zastřelil. Po smrti těla obětí znásilnil a okradl.

- **Vrah z nadšení** (The Thrill Killer) – Dle Čírtkové je tento typ pachatelů bez sexuálních choutek, vraždí ze zvědavosti a je orientován na silné zážitky a zkušenosti.³⁶ Naopak dle Holmese a Holmese je motivace spočívající v sexualitě společným rysem představ, které sdílí vrah z chůtice s vrahem z nadšení. Pachatel cítí vzrušení z usmrcení živé bytosti. Jakmile je oběť usmrcena, pachatel ztrácí zájem v dalším jednání a připravuje se na odstranění těla oběti. V reakci na toto „vystřízlivění“ je po vraždě obvykle pečlivý při zahlazování stop.³⁷ Příkladem tohoto podtypu je Zodiak, který se ve svých dopisech přiznal, že lovení a vraždění lidí je pro něj nejvíce vzrušujícím zážitkem.
- **Vrah pro zisk/pohodlí** (The Comfort Type) – Hlavním cílem pachatele je užívat si života, nezajímá ho samotný akt usmrcení oběti. Činem totiž sleduje jiné, především majetkové, zájmy. Vražda je vedlejší činností při cestě k jeho primárnímu cíli. Ve volbě obětí je pragmatický, vyhledává např. osamělé majetné jedince, se kterými navazuje vztah s cílem zmocnit se jejich majetku. Vraždí podstatně jiným způsobem než ostatní typy vrahů, obvykle tak činí v co největší tichosti, umožňuje-li to situace. Ženy – pachatelky spadají nejčastěji do této kategorie.³⁸ Pod tento podtyp lze zařadit českého vraha taxikářů Davida Virguláka, jehož vraždy byly motivovány snahou získat peníze na koupi drog.
- **Vrah orientovaný na moc a kontrolu nad obětí** (The Power/Control Serial Killer) – Motivace pachatele úzce souvisí s kontrolou a dominancí nad obětí. Dle Holmese a Holmese je v tomto případě motivace do určité míry spojená se sexuálním uspokojením, kterého se pachateli dostává z vědomí, že mu náleží absolutní kontrola

³⁶ ČÍRTKOVÁ, Ludmila. *Moderní psychologie pro právníky*. Op. cit. str. 115

³⁷ HOLMES, Ronald M. HOLMES, Stephen T. *Serial Murder*. 3rd ed. Los Angeles: SAGE Publications Inc., 2009. 292 s. ISBN 978-1-4129-7442-4, str. 123-124

³⁸ HOLMES, Ronald M. HOLMES, Stephen T., Op. cit. str. 139

nad životem jiné lidské bytosti. Kontrolu získává fyzickou silou, zastrašením či manipulací. Vzrušení plynoucí z autority a dominance může pachatel uměle prodlužovat mučením a sadismem. Vrahem orientovaným na moc a kontrolu nad obětí byl např. Albert Fish, který svým obětem při mučení úmyslně nezacpával ústa, neboť si užíval dominanci, kterou pro něj představoval jejich křik.

Typologie dle Holmese a Holmese není zcela bezchybná. Autoři v mnoha pasážích uvádějí příklady z praxe, které mají být typické pro danou kategorii, nicméně často lze jednoho pachatele zařadit do více kategorií. Tuto skutečnost ostatně kritizují i Canter a Wentiková, kteří vytýkají spolehlivost a validitu dat, na kterých je typologie založena a nedostatek empirického testování jednotlivých modelů.³⁹ I přes zjevné nedostatky je typologie nejužívanějším modelem v oblasti rozdělení pachatelů dle motivace.

Drbohlav nad výše zmíněné čtyři skupiny navrhuje i pátou, kterou je tzv. mercy killer, neboli vrah z milosrdenství. Jde o zvláštní skupinu pachatelů, která za použití obtížně odhalitelných metod usmrcování vraždí na jednom konkrétním místě činu. Obvykle jde o pachatele pracující v nemocničních či gerontologických zařízeních, kteří vraždu považují za pomoc při odchodu ze světa. U těchto pachatelů je možné spatřovat podobné rysy jako u vrahů orientovaných na moc a kontrolu nad obětí, neboť často uvádějí pacienty na okraj života a smrti, a poté je oživují pro pocit síly a zodpovědnosti nad lidským životem.⁴⁰ Příkladem vraha z milosrdenství je Michael Swango, lékař, který své pacienty zabíjel arsenikem.

2.2 Oběť

2.2.1 Viktimologie

Viktimologie neboli nauka o obětech, vznikla jako odvětví kriminologie v padesátých letech 20. století, kdy kriminologové von Hentig, Mendelsohn a Ellenberg zkoumali interakce mezi oběťmi a pachateli trestné činnosti a jejich vzájemné ovlivňování se. Samotné oběti tvoří pro

³⁹ CANTER, David V. WENTIK, Natalia. An empirical test of the Holmes and Holmes serial murder typology. *Criminal Justice and Behavior*. Thousand Oaks, CA: SAGE Publications, 2004, 31 (4). s. 489–515. ISSN 0093-8548.

⁴⁰ DRBOHLAV, Andrej. Op. cit. str. 36.

účely viktimologie základní zdroj poznání mechanismu trestného činu. Původně byl pojem oběti definován vcelku široce, a to jako osoba, organizace, morální nebo právní řád, které jsou ohroženy, poškozeny nebo zničeny trestným činem. V moderním viktimologii je zastáván názor, že obětí je fyzická osoba, která byla trestným činem usmrcena, zraněna, ohrožena nebo jí byla způsobena majetková, morální či jiná újma. Kolektivním obětím kriminality a obětem-právníckým osobám tedy ve viktimologii již příliš pozornosti věnováno není.⁴¹

V zákoně č. 45/2013 Sb., o obětech trestných činů je oběť definována v ust. § 2 následovně:

(2) Obětí se rozumí fyzická osoba, které bylo nebo mělo být trestným činem ublíženo na zdraví, způsobena majetková nebo nemajetková újma nebo na jejíž úkor se pachatel trestným činem obohatil.

(3) Byla-li trestným činem způsobena smrt oběti, považují se, utrpěli-li v důsledku smrti oběti újmu, za oběť též její příbuzný v pokolení přímém, sourozenec, osvojenec, osvojitel, manžel nebo registrovaný partner nebo druh, je-li osobou blízkou. Je-li těchto osob více, považuje se za oběť každá z nich.

Z výše uvedeného tedy vyplývá, že zákonodárce rozšiřuje oběť nad obecné chápání tohoto pojmu a nepovažuje za ni pouze toho, komu bylo přímo ublíženo (přímá oběť), ale i ty, kteří pro blízký vztah s prvotní obětí mohou sami pociťovat následky újmy (nepřímá oběť). V původním znění zákona stačil k získání statusu nepřímé oběti formální příbuzenský vztah s tím, že podmínka utrpění újmy v důsledku smrti přímé oběti nutná nebyla. Tuto podmínku zavedla až novela provedená zákonem č. 56/2017 Sb., čímž došlo k zúžení dosavadního okruhu osob, které mohly být považovány za nepřímé oběti. Ačkoliv je každá oběť zranitelná a je s ní nutno zacházet citlivě, zákon navíc vymezuje specifickou kategorii obětí, které jsou zvláště zranitelné a je vůči nim nutno uplatňovat specifický přístup. Mezi zvláště zranitelné oběti řadíme děti, osoby zdravotně postižené, oběti trestného činu obchodování s lidmi a oběti trestného činu proti lidské důstojnosti v sexuální oblasti nebo trestného činu, který zahrnoval násilí či pohrůžku násilím.⁴²

⁴¹ MAREŠOVÁ, Alena. MARTÍNKOVÁ, Milada. O významu poznávání obětí trestné činnosti. In: *mvcr.cz* [online]. Praha, IKSP, 2009. [dat. Cit. 19. 2. 2022]. Dostupné z: <https://www.mvcr.cz/clanek/o-vyznamu-poznavani-obeti-trestne-cinnosti.aspx>, str. 1-2.

⁴² GRŮVNA, Tomáš. ŠÁMAL, Pavel. VÁLKOVÁ, Helena a kol. *Oběti trestných činů. Komentář*. 2. vydání. Praha. C. H. Beck, 2020 791 s. ISBN 978-80-7400-793-4. str. 18-31.

Moderní viktimologie se zaměřuje na roli oběti v genezi a průběhu trestného činu a na následky, jaké má trestný čin pro oběť, jakož i na formy pomoci obětem trestných činů, a to buď ve formě preventivní, tj. informace o bezpečném chování, nebo ve formě právní a psychologické.

2.2.2 Viktimizace a viktimnost

Pojem viktimizace je označení pro proces poškozování a způsobování újmy, při němž se z jedince fakticky stává oběť konkrétního trestného činu. Tento proces může být ovlivněn několika faktory, mezi které se řadí především chování oběti a vztah oběti k pachateli. Chování oběti je způsobilé značnou měrou ovlivnit úroveň intenzity a povahu způsobené újmy. Oběť může svým chováním vůči pachateli vystupovat provokativně nebo stimulačně, což po překročení určité hranice vyústí v pachatelův útok (např. pachatel napadne oběť v reakci na její urážky nebo posměšky). K viktimizaci ze strany oběti lze přispět i nedbáním náležité opatrnosti nebo vědomým podstupováním nebezpečných situací (např. zkracováním si cesty přes „nebezpečné“ čtvrti, sdělováním svých majetkových poměrů neznámým lidem, řádným nezabezpečením svého majetku). Časté jsou však i situace, ve kterých oběť svým chováním nezavdá žádnou příčinu k útoku, a přesto je pachatelem napadena. Následně se však pachatel může snažit svalit vinu za jeho jednání na samotnou oběť (především u sexuálně motivovaných trestných činů). Vztah mezi pachatelem a obětí může být významným vodítkem pro vyšetřování trestných činů. Význam vztahu mezi pachatelem a obětí se liší u různých druhů trestných činů. Tento význam je nejvýznamnější u násilných a mravnostních deliktů. U vražd je téměř v 75 % případů přítomna alespoň nějaká forma vztahu mezi pachatelem a obětí.⁴³ Konkrétně u sériových vražd však ve většině případů neexistuje mezi pachatelem a obětí bližší vztah.⁴⁴

Pojmem viktimnost se rozumí disponovanost osoby stát se obětí trestného činu. Jedná se o vyjádření úrovně rizika, které osoba podstupuje na základě jejích vlastností, chování, postavení, zaměstnání a prostředí, ve kterém se obvykle pohybuje. Viktimnost se v určitých

⁴³ GRIVNA, Tomáš. SCHEINOST, Miroslav. ZOUBKOVÁ, Ivana a kol. *Kriminologie*. 5. vyd. Praha: Wolters Kluwer ČR, 2019, 588 s. ISBN 978-80-7598-554-5. str.124-126

⁴⁴ MORTON, Robert. TILLMAN, Jennifer. GAINES, Stephanie. *Serial Murder. Pathways for Investigation*. [online]. NCAVC, FBI. [cit. 21. 2. 2022]. Dostupné z: <https://www.fbi.gov/file-repository/serialmurder-pathwaysforinvestigations.pdf/view>, str. 24

případech zvyšuje i v důsledku příslušnosti osoby k určité menšině. Obecně jsou zvýšeně viktimmní např. policisté, hlídači, taxikáři, prostitutky, narkomani, členové gangu.

Z kriminalistického hlediska může být oběť významná především v následujících dvou rovinách:

- **Oběť jako nositel kriminalistických stop a zdroj informací o pachateli** – u obětí násilných trestných činů je možné se setkat s jednáním oběti, kterým může v sebeobraně pachatele zranit nebo poznamenat či poškodit věc, kterou má pachatele na sobě (např. škrábane na tváři pachatele, kusy látky z oděvu pachatele nalezené pod nehty oběti). Tyto skutečnosti následně zpravidla zužují okruh možných pachatelů a usnadňují vyšetřování.
- **Oběť jako účastník trestního řízení** – Je-li oběť živá, může se na trestním řízení účastnit tak, že k jeho zahájení dává podnět či v jeho průběhu vystupuje jako svědek.⁴⁵

2.2.3 Typologie obětí

Benjamin Mendelsohn vytvořil v roce 1956 šestistupňovou typologii obětí, která rozřazuje jednotlivé oběti podle kritéria viny následovně:

- 1) Zcela nevinná oběť (typicky děti a ti, na kterých byl trestný čin spáchán ve stavu bezvědomí),
- 2) Oběť s menší formou viny (často napadeny z důvodu neznalosti/nevědomosti),
- 3) Dobrovolná oběť, jejíž vina je stejná jako vina u pachatele (dohoda o asistované sebevraždě),
- 4) Oběť s vyšší mírou zavinění než pachatel (provokující oběť),
- 5) Oběť, jež je zcela vinna (útočník usmrcený v sebeobraně),
- 6) Imaginární oběť (oběť, na které nebyl spáchán žádný trestný čin, ale sama někoho křivě obviní).

Výše zmíněná typologie je dle některých názorů chybná a zavádějící, a to hned z několika důvodů. Ze zmíněných šesti kategorií je pouze jedna, která připouští situaci, kdy by oběť na svém napadení nenesla žádnou vinu. Tato zcela nevinná oběť je však ještě dále zúžena na případy dětských obětí a bezvědomých obětí. Vylučovací metodou by tedy v této typologii bylo možné spatřovat implikaci, že dospělý jedinec, který je při vědomí a stane se obětí

⁴⁵ MAREŠOVÁ, Alena. MARTÍNKOVÁ, Milada. Op. cit. 11-12.

trestného činu, v podstatě vždy nese alespoň určitou míru viny.⁴⁶ Mendelsohn v rámci své práce neposkytl ani relativní velikosti, které by měly jednotlivé skupiny obětí zastávat. Ve výsledku by tedy dle této typologie většina obětí nesla alespoň určitou část viny na svém napadení. Dle některých názorů je logickým vysvětlením pro Mendelsohnovu typologii jeho působení jako obhájce, a tedy i inklinace k pátrání po příznačných rysech obětí, které by ve výsledku snižovaly vinu jeho klientů.⁴⁷

Na základě dat z filadelfského policejního oddělení týkajících se 588 případů usmrcení⁴⁸ v období od 1. 1. 1948 až 31. 12. 1952 provedl v roce 1957 Martin F. Wolfgang studii s cílem zjistit procentuální zastoupení obětí, které nesou alespoň částečnou vinu na svém úmrtí. Wolfgang používá pojem „victim-precipitated“⁴⁹, tj. oběť, která jako první zahájí interakci nebo se jako první uchýlí k fyzickému násilí. Z Wolfgangovy studie vyplývá, že z celkového počtu 588 případů, ve 150 případech (25,5 %) byla oběť charakterizována jako „victim-precipitated“. Ve zbylých 74,5 % případů tedy oběť nesla menší vinu než pachatel.⁵⁰

S ohledem na výše uvedené považuji za užitečnější než typologii oběti podle její „viny“ na spáchaném trestném činu, typologii oběti E. A. Fattaha, která jako kritérium používá interakci oběti s pachatelem v době spáchání trestného činu. Tato typologie rozděluje oběti na 5 základních kategorií:

- 1) **Zúčastňující se oběť** – oběť, která interaguje s pachatelem před spácháním trestného činu, čímž nezanedbatelným způsobem ovlivňuje jeho motivaci trestný čin spáchat.
- 2) **Nezúčastňující se oběť** – oběť nevnímá možnost potenciálního ohrožení dříve než v momentě spáchání trestného činu, neboť zde absentuje předchozí interakce mezi obětí a pachatelem. Pachatelova motivace ke spáchání trestného činu tedy nevychází z předchozího vztahu s obětí.

⁴⁶ Tato skutečnost je zvláště znepokojující vzhledem k tomu, že Mendelsohn původně založil svoji typologii na výzkumu především obětí znásilnění.

⁴⁷ SENGSTOCK, Mary C. *The Culpable Victim in Mendelsohn's Typology*. Paper presented at the Annual Meeting of the Midwest Sociological Society. St. Louis, Missouri. April 21-24, 1974. Dostupné z: <https://files.eric.ed.gov/fulltext/ED140138.pdf>

⁴⁸ Z anglického originálu „homicide“, tedy usmrcení člověka. Pojem zastřešující jak vraždu (murder), tak zabití (manslaughter).

⁴⁹ Precipitate = přivodit/vyvolat/uspíšit

⁵⁰ WOLFGANG, Martin F. Victim Precipitated Criminal Homicide. *The Journal of Criminal Law, Criminology, and Police Science*. [online] May-June 1957, 48 (1). [cit. 23. 2. 2022]. Dostupné z: <https://scholarlycommons.law.northwestern.edu/cgi/viewcontent.cgi?article=4565&context=jclc>

- 3) **Provokující oběť** – oběť jedná na základě špatně odhadnuté situace, tj. podceňuje nebezpečnost svého jednání, podceňuje pachatele či se záměrně vystavuje rizikové situaci.
- 4) **Latentní oběť** – jedinec, který naplňuje určité materiální hledisko oběti, tj. byla mu trestným činem spáchána určitá forma újmy, ovšem tato skutečnost není formálně, resp. veřejně známá. Velké procento latentních obětí se presumuje u násilných trestných činů (např. znásilnění, domácí násilí).
- 5) **Nepravá oběť** – jedinec, který se stává obětí omylem. Útok má směřovat jiným směrem, ovšem shodou nešťastných náhod směřuje na toho, který je tzv. ve špatný čas na špatném místě.⁵¹

2.2.4 Oběti sériových vražd

Sérioví vrazi se při výběru svých obětí mohou soustředit na ty, které vykazují určité společné fyzické či jiné rysy (např. Ted Bundy se údajně soustřeďoval na mladé ženy s dlouhými tmavými vlasy s pěšinkou uprostřed). Vlivem vnějších či vnitřních událostí se však výběr jejich oběti může z nenadání změnit. Tato skutečnost může při vyšetřování vražd vést k domněnce, že se vyšetřovatelé potýkají s více než jedním sériovým vrahem. Ve skutečnosti však neexistuje jedinečný rys nebo vlastnost, která by z někoho dělala perfektní oběť pro sériového vraha.

Holmes a Holmes rozdělují oběti sériových vražd na tři základní kategorie, a to na konkrétní oběti sériových vražd, dále na ty, kdo oběti sériových vražd znali a na společnost jako celek. Výskyt sériových vražd má totiž za následek uzavřenost a otažitost v rámci celé společnosti. Událost, jakou je sériová vražda společnost může značně ovlivnit a formovat. Lidé se tak bez ohledu na skutečnou míru kriminality v jejich okolí mohou vyhýbat osamělým místům či nočním ulicím. Strach má pro společnost i ekonomické následky, neboť se zvyšuje poptávka po bezpečnostních systémech, zbraních k sebeobraně a po větším množství policejních hlídek.⁵²

Jak již bylo naznačeno výše, výběr oběti je různý u jednotlivých druhů sériových vražd. Oběť může být zvolena zcela náhodně (např. u vizionářského sériového vraha), nebo

⁵¹ ČÍRTKOVÁ, Ludmila. *Forenzní psychologie*. Op. cit. str. 99-100

⁵² HOLMES, Ronald M. HOLMES, Stephen T. Op. cit. str. 216-220.

konkrétně např. dle její fyzické podoby nebo majetku. Některými je zastáván názor, že oběti sériových vražd jsou často lidé z chudší sociální vrstvy, kteří jsou zranitelní a snadno ovladatelní. Především jde o prostitutky, narkomany, imigranty, osamělé starší osoby a další. Pro vraha je určitým kritériem zranitelnosti oběti i doba, za kterou může být odhalen. To platí zejména, nemá-li oběť pevné vazby na místní komunitu nebo se často stěhuje (např. zmizení tuláka nebo prostitutky nemusí v lidech vyvolat zvýšenou starost a celá věc se může začít až s nálezem těla vyšetřovat po několika týdnech.). Při výběru oběti může hrát roli i to, jak bude společnost reagovat na její smrt.⁵³ Tuto skutečnost lze pozorovat především u vražd z lítosti, kteří vraždí v nemocnicích nebo gerontologických centrech. Úmrtí, především postarších pacientů, totiž v těchto zařízeních nejsou ničím neobvyklým. Zvýšeně viktimmními osobami jsou, v případě sériových vražd, historicky ty, které navštěvují oblasti s častým výskytem drog a prostituce, gay bary, bary pro svobodné ženy a školní kampusy.⁵⁴

Představy a rituály hrají při výběru oběti důležitou roli. Součástí vrahova života jsou totiž dlouho před samotnou vraždou. Akt usmrcení je jen vyvrcholením takových představ. Vrah si proto vybírá oběť podle kritéria, jak moc bude její usmrcení naplňující, odměňující a odpovídající jeho představám. To platí pro všechny druhy sériových vražd. Prvek naplnění nebo odměnění se však může u jednotlivých vražd lišit (např. sexuální vzrušení, utišení hlasů v hlavě, materiální zisk).⁵⁵

Zajímavou kategorizaci v oblasti obětí sériových vražd představuje Hickeyho model. Ten zachycuje, které oběti sériové vrazi preferují nejvíce podle toho, jaký k nim mají vztah.

- 1) **Žádný vztah** – v případě, že je sériovému vrahovi oběť cizí, nejvíce preferuje mladé ženy (zahrnutý jsou i prostitutky), a to konkrétně ve chvíli, kdy jsou samy. Na druhém místě jsou děti a na třetím osamělí cestovatelé nebo tuláci (v tomto případě muži).
- 2) **Známost** – pokud je již nastaven určitý vztah mezi sériovým vrahem a jeho potenciální obětí, nejvíce preferovanou skupinou jsou přátelé a sousedé, poté děti a nakonec ženy, jsou-li o samotě.

⁵³ FOX, James Alan. LEVIN, Jack. Multiple Homicide: Patterns of Serial and Mass Murder. *Crime and Justice*. Chicago: The University of Chicago Press, 1998, vol. 23, s. 407–455. ISSN 0192-3234.

⁵⁴ HOLMES, Ronald M. HOLMES, Stephen T. Op. cit. Str 221–222

⁵⁵ Tamtéž, str. 223-224

- 3) **Rodinná vazba** – existuje-li příbuzenský vztah mezi vrahem/vražedkyní a obětí, jsou nejvíce preferovanou kategorií vraždy děti, poté manželé a nakonec manželky.⁵⁶

⁵⁶ HICKEY, Eric W. *Serial murderers and their victims*. 2nd ed. Belmont: Wadsworth Pub. Co. 1997. 324 s. ISBN 0-534-50704-2, str. 110

3 Kriminalistická charakteristika sériových vražd

Kriminalistickou charakteristikou trestného činu je popis kriminalisticky relevantních vlastností trestného činu, tedy těch, které ovlivňují proces tvorby stop a proces poznání trestného činu. Cílem kriminalistických metod je umožnit kriminalistům poznání trestného činu. Pro kriminalistiku zvláště důležité jsou potom skutkové znaky trestného činu, které mají vysokou identifikační hodnotu, tedy se výrazně zobrazují ve stopách, jsou trvanlivé a specifické. Znaky, které mohou být málo důležité z právního hlediska, jsou často velmi významné z hlediska kriminalistického.⁵⁷ Kriminalistická charakteristika slouží jako dodatečný zdroj informací k tvorbě vyšetřovacích verzí v případě, kdy další informace chybí.⁵⁸

3.1 Způsob páčání sériových vražd

Způsob páčání trestného činu je specifikovaný systém operacionálních elementů trestného činu a činností úzce spjatých s trestným činem. Řádné vymezení způsobu páčání jednotlivých vražd je při vyšetřování sériových vražd vždy zásadní. Za účelem odhalení pachatele je tedy nutné zjistit, jak se pachatel choval při samotné vraždě, a které nástroje použil k usnadnění svého jednání (tj. operacionální elementy), a dále jak se pachatel choval před a po spáchání trestného činu (tj. činnosti úzce spjaté s trestnou činností).⁵⁹ Pozorováním těchto prvků je možné dojít k určitým vzorcům chování, které pachatel při páčání trestné činnosti opakuje. Tato skutečnost posléze napomáhá podřazovat dílčí vraždy pod konkrétního pachatele.

Dle existence přípravných jednání pachatele lze usmrcení rozdělit na předem připravovaná usmrcení a nepřipravovaná usmrcení. Případy nepřipravovaných usmrcení probíhají relativně spontánně. Pachatel totiž útočí na oběť bezprostředně nebo zpravidla krátce poté, co se vnitřně rozhodne o jejím usmrcení. Tato usmrcení jsou obvykle páčána

⁵⁷ Jde např. o doprovodné znaky způsobů spáchání trestného činu, které nejsou podstatné pro právní kvalifikaci skutku, mohou být však významné pro získání informací o modu operandí či signatuře pachatele.

⁵⁸ MUSIL, Jan. KONRÁD, Zdeněk. SUCHÁNEK, Jaroslav. *Kriminalistika*. 2. vyd. Praha: C. H. Beck, 2004, 606 s. ISBN 80-7179-878-9, str. 31-33

⁵⁹ Tamtéž, str. 35

v situacích, které nejsou pro pachatele příznivé či ideální, dále též beze zbraně či s improvizovanou vražednou zbraní (např. kámen), která je často zanechána na místě činu. Usmrcení připravované je předem promyšlené jednání, kdy uplyne určitá doba mezi definitivním rozhodnutím pachatele usmrtit oběť a samotným aktem usmrcení. Tato doba dává pachateli prostor k naplánování a přípravě tohoto jednání, čemuž odpovídá i způsob jeho spáchání. Někteří⁶⁰ usmrcení připravované rozdělují dále na usmrcení připravovaná jedním pachatelem a na usmrcení připravovaná organizovanou skupinou (tzv. nájemné vraždy). Pachatel má obvykle předem přichystané místo, které díky svým přirozeným podmínkám umožňuje nejsnadnější spáchání trestného činu (místo zpravidla odlehlé, neosvětlené, bez časté kumulace lidí). Vzhledem k náročnosti situace může mít pachatel předem připraven i scénář s více možnostmi, které snižují šanci na jeho odhalení (např. zinscenování vraždy jako nešťastné náhody, vytváření podmínek pro přemístění těla, zajištění si alibi, promýšlení způsobů ničení stop).⁶¹ S ohledem na výše popsané dělení dle přípravných jednání je důležité vymezit rozdíl mezi úmyslem a rozhodnutím usmrtit oběť. Má-li totiž pachatel dlouhodobě v úmyslu oběť usmrtit, ale neprovádí za tímto účelem žádné přípravné jednání, jde o usmrcení nepřipravované, uskuteční-li svůj úmysl bezprostředně při opakování důvodu vzniku tohoto úmyslu (např. vraždy z afektu).

Způsob páchaní vražd lze dále klasifikovat dle kritéria použití či nepoužití vražedné zbraně. Zbraní se rozumí jakýkoliv prostředek, který splňuje podmínku, že je jím možné učinit útok proti tělu důraznější. Jde tedy nejen o typické zbraně, jakými jsou pistole a nože, ale i o kameny, klacky, elektrický proud či motorové vozidlo, jestliže ho pachatel užívá k tomu, aby najížděl do oběti.⁶² Z tohoto hlediska je možné vraždy rozdělit na vraždy páchané se zbraní a na vraždy páchané beze zbraně. Použití konkrétní zbraně lze relativně snadno zjistit dle stop, které zbraň zanechá na těle oběti. Vraždy páchané beze zbraně jsou nejčastěji páchané zardoušením, utopením, otrávením nebo utlučením.

Dalším kritériem, dle něž lze rozdělit způsoby páchaní sériových vražd je pachatelova volba způsobu usmrcení oběti. Původ zranění a příčinu smrti oběti je obvykle možné objasnit

⁶⁰ STACH, Jan. *Metodika vyšetřování vražd*. 1. vyd. Vydavatelství PA ČR, 2005. 56 s. ISBN 80-7251-194-7. str. 15–17.

⁶¹ KONRÁD, Zdeněk. PORADA, Viktor. STRAUS, Jiří. SUCHÁNEK, Jaroslav. *Kriminalistika. Kriminalistická taktika a metodiky vyšetřování*. 2. vyd. Plzeň: Aleš Čeněk, 2021. 417 s. ISBN 978-80-7380-859-4. str. 215–216

⁶² ŠÁMAL, Pavel a kol. *Trestní zákoník. Komentář*. Op. cit. str. 1302-1305.

na základě posudku experta z oboru forenzní patologie. Na základě toho se rozlišují čtyři základní způsoby usmrcení:

- 1) Fyzikální způsoby – do této kategorie se řadí mechanické způsoby (řezné, bodné a střelné rány, rány udušením a utopením), tepelné způsoby (způsobené buď příliš vysokou teplotou, nebo příliš nízkou teplotou) a usmrcení způsobené elektrickým proudem.
- 2) Chemické a fyzikálně chemické způsoby – jde o způsoby usmrcení za použití různých jedů, chemických přípravků, léků, spočívající v aplikování přímo do těla oběti nebo v zasažení povrchu těla oběti.
- 3) Biologické způsoby – jedná se především o případy usmrcení spočívající v omisivním jednání, tedy např. ponechání oběti dlouhou dobu bez jídla nebo odepření léků nutných pro přežití.
- 4) Psychické a jiné faktory – v tomto případě jde např. o vraždu vyčerpáním.⁶³

3.1.1 Modus operandi a signatura

Modus operandi je naučený soubor vzorců chování, které si pachatel vytváří při páčání trestné činnosti. Pachatel u těchto vzorců zpravidla dlouhodobě setrvává, často však při svém jednání chybuje a je nucen učit se z vlastních chyb a modus operandi dynamicky rozvíjet. U násilné trestné činnosti je typické, že se pachatel učí z reakcí obětí na jeho chování (např. pokud se oběť při frontálním napadení agresivně brání, pachatel další oběť napadá zezadu).

Signaturou se rozumí chování pachatele, které neplní při páčání vraždy žádný specifický účel, není nezbytné a poukazuje na jedinečnost osobnosti pachatele. Na rozdíl od modu operandi se signatura v průběhu času nerozvíjí a ve svých podstatných prvcích zůstává stejná. Je možné setkat se s postupným zvyšováním intenzity pachatelovy signatury (např. pachatelovou signaturou je postmortální zohavení těla oběti, kdy se míra zohavení zvyšuje s každou novou obětí).⁶⁴ Jak již bylo zmíněno v předešlých kapitolách, násilným trestným činům často předcházejí pachatelovy představy. Jedinečné osobní projevy vycházející z těchto

⁶³ PORADA, Viktor a kol. *Kriminalistická metodika vyšetřování*. Plzeň: Aleš Čeněk, 2007. 231 s. ISBN 978-80-7380-042-0. str. 81

⁶⁴ DOUGLAS, John E. MUNN, Corinne. Violent Crime Scene Analysis. Modus Operandi, Signature, and Staging. *FBI Law Enforcement Bulletin*. Washington: FBI, February 1992, 61 (2). s. 1–10. ISSN 0014–5688.

představ se projevují v různých způsobech, kterými je trestný čin páčán. S opakující se trestnou činností pachatele se opakují i jedinečné osobní projevy v jeho signatuře. Jednotlivými prvky signatury jsou realizovány pachatelovy konkrétní představy, a právě proto je pro něj nezbytné je opakovat.⁶⁵ Rozdíl mezi modem operandi a signaturou je tedy především v účelu, kterého je dosahováno. Cílem modu operandi je dosáhnout, co nejefektivnějšího a nejsnadnějšího páčání trestného činu. Signaturou pachatel sleduje především uspokojení vnitřních emočních potřeb (tj. např. zohyzdnění těla oběti, ejakulát na místě činu, škrcení obětí jejím vlastním spodním prádlem atd.).

Řádné poznání modu operandi a signatury pachatele je při vyšetřování sériových vražd zásadní. V takových případech je však signatura významnější, neboť se dynamicky nevyvíjí. Díky této relativně konzistentní povaze tak lze lépe propojit dílčí vraždy jednoho pachatele. Tuto skutečnost lze demonstrovat na příkladu Nathaniela Codea. Code v 80. letech v USA zavraždil celkem 8 obětí během 3 vražedných událostí:

- v roce 1984 ubodal dívku a následně jí podřízl krk,
- v roce 1985 zavraždil 4 obětí najednou – 15letou dívku, dívčinu matku a dva jejich známé (oba muži). Dívce podřízl krk, matku zardousil, jednoho muže zastřelil, druhého střelil dvakrát a následně mu podřízl krk.
- V roce 1987 zavraždil svého dědečka a své dva synovce. Dědeček byl brutálně ubodán a synovci uškrceni škrtidlem.

Codeův modus operandi se s každou další vraždou dynamicky vyvíjel. První oběť měla ústa zacpaná kusem hadru nalezeným na místě činu, v dalších případech již byla použita předem připravená lepenka. Při druhé vraždě použil střelnou zbraň na muže, kteří by se mu mohli ubránit. Při třetí vraždě střelnou zbraň již ne zvolil, neboť si byl vědom své fyzické převahy nad starším člověkem a dvěma dětmi. Codeova signatura se vyznačovala třemi základními rysy. Prvním bylo excesivní užití násilí na obětech (tzv. overkill). Druhým pak Codeova potřeba dominance nad jeho oběťmi. Každou oběť totiž položil obličejem dolů, matku dokonce přinutil ke sledování smrti vlastní dcery. Třetím rysem byla skutečnost, že Code ve všech případech použil ke svázání svých obětí elektrické dráty a telefonní kabely, které našel

⁶⁵ DOUGLAS, John E. RESSLER, Robert K. *Crime Classification Manual. A Standard System for Investigating and Classifying Violent Crimes*, 2nd ed. San Francisco: Jossey-Bass, 2006. 572 s. ISBN 978-0-7879-8501-1, str. 19-24

na místě činu. Na základě těchto tří opakujících se rysů tak bylo možné vraždy propojit a přiřadit je ke konkrétnímu pachateli.⁶⁶

3.2 Fáze sériových vražd

Počet obětí není jediným kritériem, který by odlišoval pachatele sériových vražd od pachatelů běžných vražd. Sériovým vrahům se zpravidla nedostává uspokojení pouze ze samotného aktu usmrcení člověka, ale z celého rituálního procesu, který usmrcení, jak předchází, tak následuje po něm. Tímto komplexním psychologickým procesem se v pachateli postupně buduje emoční a sexuální napětí a vzrušení, které vrcholí při usmrcení oběti a poté postupně klesá. Vzhledem k časté adiktivní povaze pachatelů sériových vražd je jimi tento proces sekvenčně opakován za účelem opětovného dosažení maximálního uspokojení, kterého nelze dosáhnout jiným způsobem. Psycholog Joel Norris tento proces poprvé popsal v roce 1988 a rozdělil jej na 7 základních fází:

- 1) **Fáze Aura (The Aura Phase)** – počáteční fáze, v níž se začínají projevovat změny v chování pachatele a postupně nastupují halucinační stavy. Někteří si tyto stavy uvědomí a dokáží včas vyhledat odbornou pomoc. Většina pachatelů si však náhlé změny uvědomit nedokáže a z psychologického procesu se vzpamatovávají až poté, co usmrtí svou oběť. Pachatel je v této fázi zcela pohlcen představami o vraždě, které se mu konstantně přehrávají v hlavě. Je odtržen od reality a sleduje pouze jediný cíl. Je běžné, že se pachatel snaží představy potlačit konzumací alkoholu nebo drog. To má obvykle však opačný následek a touha k uskutečnění násilných představ se zvýší. Fáze Aura končí pachatelovým rozhodnutím představu realizovat a najít pro ně vhodnou oběť.
- 2) **Fáze Hledání (The Trolling Phase)** – pachatelovy předchozí představy a touhy ho směřují ke konkrétním místům, kde je nejpravděpodobnější, že objeví ideální oběť. Tato místa se liší dle konkrétních představ pachatele. Může jít o okolí škol, parkovišť, odlehlých ulic, lesních cest atd. Pachatel se zásadně snaží vybrat prostředí, kde může být oběť nejzranitelnější. Přestože je do jisté míry odtržen od reality, dokáže své chování racionálně kontrolovat a modifikovat. Pokud se mu nedaří najít vhodnou oběť, může zkusit hledání v jiné části města či země. Pachatel často již hledá i místa,

⁶⁶ DOUGLAS, John E. MUNN, Corinne. Op. cit. str. 5-6.

kam může být tělo oběti následně ukryto.⁶⁷ V konečném stádiu fáze má již pachatel vybranou konkrétní oběť a začíná sledovat její chování. Tento stalking trvá až několik týdnů, během nichž se pachatel naučí návyky oběti a její denní harmonogram.

- 3) **Fáze Vábení (The Wooing Phase)** – u sériových vražd není obvyklé, aby pachatel na oběť z ničeho nic zaútočil a ihned ji usmrtil. Ve většině případů ji totiž pachatel určitým způsobem svede a přiláká na místo, kde nad ní může mít co největší kontrolu. Dříve bylo poměrně běžné, že pachatel nalákal na vybrané místo oběť – dítě pod příslibem sladkostí či peněz. V současné době jsou však děti před takovým jednáním varovány již od malička a pachatelé jsou nuceni volit lstivější metody, kterými v obětech vzbuzují falešnou důvěru (např. předstírají, že potřebují pomoc, vydávají se za rodinného přítele atd.). Oběti se tak mohou dostat do situace, v níž jsou zcela vystavené pachateli bez toho, aniž by tušily, že jsou v nebezpečí.
- 4) **Fáze Ukořistění (The Capture Phase)** – převzetí kontroly nad obětí je buď rychlé (úder oběti do hlavy, zamknutí dveří od auta) nebo postupně gradující (oběť se z rozhovoru s pachatelem postupně dozvídá, jaké s ní má úmysly).
- 5) **Fáze Usmrcení (The Murder)** – tato fáze představuje pachatelovo emoční vyvrcholení, ke kterému všechny ostatní fáze směřují, a z něhož další fáze čerpají. Pachatel může pociťovat určité uspokojení již v jednání bezprostředně předcházejícím samotnému usmrcení (tj. mučení či svazování oběti). Vzhledem k tomu, že jde o akt, jímž jsou naplňovány představy, se právě v této fázi projevuje pachatelova signatura.
- 6) **Fáze Trofeismu (The Totem Phase)** – fáze usmrcení je emočním vrcholem a po vyčerpávajícím intenzivním zážitku se u pachatele mohou objevit sklony k depresivnímu chování a myšlení. Někteří pachatelé se snaží udržet si vzpomínku na euforický pocit tím, že si ponechají nějaký předmět, který jim pocit bude neustále připomínat. Tímto předmětem mohou být fotografie z místa činu nebo popř. části těla oběti či její oblečení. (příloha č. 2) Pachatele takový předmět může uspokojit po kratší dobu, ale pocit euforie z vraždy zpravidla rychle vyprchává.
- 7) **Fáze Deprese (The Depression Phase)** – v průběhu prvních čtyř fází může pachatel vnímat konkrétní oběť, resp. její usmrcení, jako střed, okolo něž se otáčí celá pachatelova existence. Po naplnění tohoto cíle však pachatel dochází k uvědomění, že

⁶⁷ LAMPLEY, Steven. The Psychological Phases of Serial Killers. In: *Psychologytoday.com* [online]. 25. 8. 2020 [cit. 9. 3. 2020]. Dostupné z: <https://www.psychologytoday.com/us/blog/captivating-crimes/202008/the-psychological-phases-serial-killers>

konkrétní oběť u něj nenaplnila uspokojení a nasycení, které si představoval. Zažívá proto depresivní stavy a mohou se u něj objevit i sklony k sebevraždě.⁶⁸ Tato fáze zpravidla končí dvěma možnými scénáři. Pachatel pocítuje nechuť a odpor k činům, které spáchal a sám se přihlásí na policii, popř. má pouze potřebu tyto pocity někam ventilovat a zašle anonymní přiznání na policii nebo do médií. V druhé, častější variantě, se pachateli po určité době vrací představy a halucinační stavy a cyklus popsaných fází znovu započne.⁶⁹

3.3 Způsoby utajování sériových vražd

Není-li pachatel limitován časem po spáchání vraždy, obvykle se rozhodne spáchaný trestný čin utajit. Pokud není mezi pachatelem, obětí či místem činu bližší vztah, nevolí pachatel náročné a složité způsoby utajování trestného činu. Jestliže však takový vztah existuje, je si pachatel běžně vědom, že v případě nalezení těla bude zařazen do okruhu podezřelých osob, a proto volí rafinovanější a komplexnější způsoby utajování.⁷⁰ Mezi nejčastější způsoby utajování vražd patří následující způsoby:

- Manipulace s mrtvolou

- **Přemístění mrtvoly** – jedná se o přemístění mrtvoly z místa činu na jiné místo s cílem, aby pachatel nebyl zařazen do okruhu podezřelých osob z důvodu blízkého vztahu k místě činu.
- **Ukrytí mrtvoly** – pachatel je motivován snahou získat, co možná největší časový náskok, který uplyne od spáchání vraždy až po její odhalení. Pachatel do jisté míry pracuje i s možností, že mrtvola vůbec být nalezena nemusí, případně, že může být nalezena až po takové době, že jej již nebude možné s vraždou spojit. Pachatel tuto časovou etapu využívá k vytváření alibi nebo ničení stop a důkazů. Nejčastějším způsobem ukrytí mrtvoly je zahrabání do země, a to pro nejmenší náročnost tohoto postupu. Například tzv. orličtí vrazi těla obětí ukryvali v sudech, které házeli do Orlické přehrady (Příloha č. 3).

⁶⁸ DRBOHLAV, Andrej. Op. cit. str. 29.

⁶⁹ NORRIS, Joel. *Serial Killers. The Growing Menace*. London: Arrow Books Limited, 1990. 354 s. ISBN 0-099-71750-6, str. 42-58.

⁷⁰ KONRÁD, Zdeněk. PORADA, Viktor. STRAUS, Jiří. SUCHÁNEK, Jaroslav. Op. cit. Str. 218

- **Rozčlenění mrtvoly či její zničení** – pachatel tímto postupem sleduje zpravidla totožné cíle jako v případě ukryvání mrtvoly. Rozčleněním si může zjednodušit transport mrtvoly, případně ukrýt jednotlivé části těla na různých místech a snáze se jich zbavit (jde o tzv. defenzivní rozčleňování, při ofenzivním rozčleňování je rozčleňování součástí útoku). Zničení mrtvoly spálením či rozpuštěním v žíravině je vzhledem k náročnosti celého procesu výjimečné. Ivan Roubal např. údajně oběti krmil prasata na svém statku.
 - **Ztěžování zjištění identity mrtvoly** – pachatel se snaží různými způsoby ztížit nebo znemožnit možnou identifikaci oběti tím, že ničí její identifikační znaky (např. odřezávání konečků prstů, devastace obličeje, pálení těla, zbavení se dokladů oběti).
- **Ničení stop** – pachatel ničí stopy, které by podle něj mohly přispět k jeho odhalení. Tímto postupem může však vytvořit řadu nových stop, které mohou být použity v jeho neprospěch.
 - **Inscenace jiných skutečností** – pokud se pachatel snaží předstírat jiné skutečnosti, které mohly vést k smrti oběti, obvykle tak činí z důvodu blízkého vztahu k oběti. Jeho cílem je odvedení pozornosti při vyšetřování jiným směrem, a především, vyloučení své osoby jako podezřelého. Nikdo by tak neměl být vyřazen z okruhu podezřelých osob pouze na základě toho, že velmi aktivně spolupracuje s kriminalisty. V případech inscenací je často nutné obtížně rozeznat, zda je místo činu organicky chaotické a neuspořádané, nebo zda bylo do této chaotické podoby pouze uměle uspořádáno. Pachatel, který manipuluje s místem činu za účelem inscenace jiných skutečností často chybuje tím, že situaci zinscenuje tak, jak si on sám myslí, že by situace vypadala. Činí tak často pod značným stresem a napětím a nemá tedy dostatek času na to, aby si ověřil, zda všechny prvky na místě činu do sebe logicky zapadají. Výskyt nekonzistentních a rozporuplných skutečností při vyšetřování tedy může signalizovat, že s místem činu mohlo být záměrně manipulováno.⁷¹ Častými případy inscenací jsou následující případy:
 - **Inscenace přirozené smrti** – předstírání, že ke smrti oběti došlo z přirozených důvodů např. stářím, nemocí. Tento případ inscenace je možný pouze

⁷¹ DOUGLAS, John E. RESSLER, Robert K. Op. cit. Str. 34-40.

v určitých případech, kdy pachatelem na těle oběti nejsou zanechány zjevné stopy po násilí.

- **Inscenace nešťastné náhody** – pachatel uměle vytvoří situaci, při níž se může jevit, že oběť utrpěla fatální zranění v důsledku vlastní neopatrnosti (pád ze skály, usmrcení elektrickým proudem). V ostatních případech se pachatel snaží předstírat, že jeho úmyslné jednání bylo jednáním nedbalostním (např. zbraň omylem vystřelila při čištění). Tento typ inscenací bývá obvykle předem velmi dobře připraven.
- **Inscenace nutné obrany** – pachatel předstírá situaci, v níž oběť napadla jeho a on se pouze snažil ubránit a následkem toho, ji usmrtil. Pachatel vytváří umělé stopy k potvrzení svých tvrzení a za účelem věrohodnosti si způsobuje i různá zranění.
- **Inscenace sebevraždy** – pachatel v tomto případě využije toho, že sebevražda a vražda sdílí řadu společných charakteristických stop. Při vyšetřování je tedy nutné zjišťovat i to, zda měla oběť k sebevraždě motiv. Významnou roli hrají tzv. negativní okolnosti, tedy stopy, které by při běžné sebevraždě musely vzniknout, nicméně na konkrétním místě činu chybí.⁷²
- **Inscenace jiného motivu** – pachatel se snaží vyvolat podezření, že vražda byla spáchána z jiného motivu (nejčastěji loupežný či sexuální) s cílem odvrátit od sebe podezření směrem k jiným skupinám pachatelů (např. manžel zavraždí manželku a zinscenuje vraždu jako loupež při níž došlo ke střelbě).

Při vraždách se inscenací jiných skutečností dopouštěli zejména čeští sérioví vrazi manželé Stodolovi. Pár, který vraždil v letech 2001 až 2002, téměř u všech svých obětí předstíral buď sebevraždu, odcestování oběti nebo nešťastnou náhodu. Svou první oběť Jaroslav Stodola zardousil. Tělo následně odtáhl do postele, přikryl peřinou a kolem postele rozestavěl zapálené svíčky. Svíčky zapříčinily požár domu, jehož vinou byla zničena řada stop na místě činu. Případ byl tak zprvu vyhodnocen jako sebevražda. Druhá oběť byla Stodolovými pohřbena na vlastní zahradě. V hrobě byly kromě těla i předměty denní potřeby, jejichž absence měla vzbudit dojem, že oběť na delší dobu odcestovala. Třetí a čtvrtou obětí byl postarší manželský pár, který Stodolovi uskrtili kabelem od lampičky. Následně pustili plynový sporák a uspořádali

⁷² KONRÁD, Zdeněk. PORADA, Viktor. STRAUS, Jiří. SUCHÁNEK, Jaroslav. Op. cit. Str. 219

místo činu tak, aby vznikl dojem sebevraždy. Pátou obětí přepadla a ubodala Stodolová sama. Po odchodu v domě pečlivě zahladila veškeré stopy a umyla podlahu. Šestou obětí byl 81letý muž, kterého Stodola několikrát udeřil do hlavy. Poté mu s manželkou na půdě kolem krku uvázali telefonní kabel, za který se jej pokoušeli vytáhnout na trám. Kabel se však přetrhl a obětí byla nalezena na zemi. Případ byl nejprve uzavřen jako sebevražda oběšením s tím, že poranění hlavy byla připsána pádu těla z výšky. Skutečnost, že zavražděný muž nosil brýle s 12 dioptriemi, které zůstaly ležet v kuchyni, vůbec zohledněna nebyla. Bez nich by však jen těžko zvládl ve svém věku vylézt na půdu a spáchat sebevraždu. Sedmou a osmou obětí Stodolových byly dvě sestry žijící se svou 92letou matku. Stodola jednu sestru uškrtil šátkem a matku se pokusil zadusit polštářem, ta však pouze ztratila vědomí a incident nakonec jako jediná přežila. Manželé celou událost naaranžovali jako hádku sester, při níž měla zemřít matka a jedna sestra. Druhou sestru pak Stodola zardousil ve vaně a podřezal jí zápěstí, aby vzbudil dojem sebevraždy. Na popsaném případě Stodolových lze názorně demonstrovat, že nedostatečné prověření možné inscenace jiných skutečností značně zkomplikuje vyšetřování. Pachatel tak může unikat delší dobu a usmrtit více obětí.⁷³

⁷³ JEDLIČKA, Miloslav. Jaroslav Stodola a Dana Stodolová. In: *Kriminalistika.eu* [online]. [cit. 1. 10. 2022]. Dostupné z: <https://kriminalistika.eu/muzeumzla/stodola/stodola.html>

4 Vyšetřování sériových vražd

Vyšetřování sériových vražd spadá pod obecnou metodiku vyšetřování vražd. Orgány činné v trestním řízení prošetřují i případy úmrtí, které nemusí být trestnými činy, jeví se však z různých důvodů jako podezřelé. Především jde o sebevraždy, náhlá úmrtí z neznámých příčin a pohřešování osob. Problematika vyšetřování těchto incidentů je totiž obdobná problematice vyšetřování vražd. V takových případech vzniká nutnost vyšetřit případné zastření skutečného původu události a vyloučit možnost cizího násilného zavinění.⁷⁴ Různé způsoby násilných usmrcení oběti zanechávají soubor typických stop. Podrobná znalost těchto stop je proto klíčová pro poznání charakteristických znaků spjatých s jednotlivými událostmi, popř. i k rozlišení intenzity a povahy pachatelova jednání.⁷⁵ Touto cestou je mimo jiné možné odlišit úmyslné usmrcení od jiných případů úmrtí.

Vyšetřování sériových vražd je specifické zejména potřebou odhalit sekvenční páčání, dílčí vraždy propojit a podřadit je pod konkrétního pachatele. Pro vyšetřovací orgány je proto nezbytná řádná správa shromážděných dat, náležité vyškolení kriminalistů a spolupráce jednotlivých oddělení, popř. spolupráce přeshraniční. Při vyšetřování jsou kriminalisté také nuceni odolávat tlaku jak médií, tak veřejnosti, která má na dopadení pachatele oprávněný zájem.

Při rychle vyvíjejících se případech vražd zahrnujících oběti s nízkou mírou viktimmnosti, je identifikace série méně obtížná. Takové vraždy jsou totiž hlášeny bezprostředně po nalezení těla a často přitahují větší pozornost. Naopak podstatně těžší je odhalení sekvence u vražd vysoce viktimmních obětí, které jsou spáchány v různých, i zahraničních oblastech. Z důvodu rizikového životního stylu a stěhovavé povahy obětí, jsou tato úmrtí hlášena až po určité době. Svědci v těchto případech buď nejsou, nebo nechtějí s vyšetřujícími orgány komunikovat (např. vzhledem k vlastním nelegálním aktivitám).⁷⁶

4.1 Typické stopy

⁷⁴ PORADA, Viktor a kol. Op. cit. str. 77

⁷⁵ KONRÁD, Zdeněk a kol. *Metodika vyšetřování jednotlivých druhů trestných činů*. 3. vyd. Praha: Vydavatelství PA ČR, 1999. 219 s. ISBN 80-7251-023-1. str. 62

⁷⁶ MORTON, Robert J. *Serial Murder: Multi-Disciplinary Perspectives for Investigators*. Op. cit. str. 20

Problematika kriminalistických stop vychází z obecné filozofické teorie o tom, že při vzájemném, současném působení dvou nebo více objektů navzájem dochází ke vzájemnému předávání informací o působení jednotlivých objektů a o jejich vlastnostech. Tímto způsobem na sebe však působí neustále celá řada objektů. Pro kriminalistiku je tedy významné, jak způsobené změny souvisí s kriminalisticky relevantní událostí. Ne všechny způsobené změny související s kriminalisticky relevantní událostí však lze posuzovat jako kriminalistické stopy. Vlivem objektivních (působení deště, sucha, větru) či subjektivních příčin (úmyslné zničení stopy pachatelem) mohou být totiž předmětné změny poškozené a nepoužitelné. Za kriminalistickou stopu tedy lze považovat pouze změnu, která trvá alespoň od jejího vzniku do jejího zjištění, mezi změnou a kriminalisticky relevantní událostí je příčinná souvislost a změna je zkoumatelná současnými existujícími kriminalistickými metodami a prostředky.⁷⁷

Kriminalistické stopy se dle mechanismu jejich vzniku rozdělují na stopy paměťové (nehmotné) a materiální (hmotné).

Mezi stopy paměťové patří především stopy zrakové, sluchové, čichové, chuťové a hmatové s tím, že v praxi jsou nejčteněji zastoupeny zrakové a sluchové. Překážkou při získávání paměťových stop je možná neúplnost jejich reprodukce nositelem, která se odvíjí od zapomínání, popř. od ochoty nositele poskytnout informace orgánům činným v trestním řízení. Zapomínání je přirozený fyzický proces a k obnovení zapomenutých paměťových stop nemá současná kriminalistika zatím dostatečné metody. Z aktuálních vědeckých výzkumů⁷⁸ však vyplývá, že tyto zapomenuté vzpomínky jsou stále přítomny v určité části lidského mozku, a že je v budoucnu bude možné určitými metodami obnovit. Takový objev by byl samozřejmě pro kriminalistiku i celou řadu vědeckých odvětví zásadní.

Stopy materiální jsou veškeré stopy vytvořené kdekoli mimo lidské vědomí. Dále je lze dělit na čtyři podkategorie, a to:

- 1) Stopy odrážející vnější strukturu objektu, který je vytvořil – stopy daktyloskopické, balistické, mechanoskopické a další (stopy obuvi, vstřely kulek),
- 2) Stopy odrážející vnitřní složení objektu, který je vytvořil – stopy biologické, chemické a další (např. stopy krve, slin, sperma),

⁷⁷ MUSIL, Jan. KONRÁD, Zdeněk. SUCHÁNEK, Jaroslav. Op. cit. str. 75–76

⁷⁸ BAUML, Karl-Heinz T. Trißl Lukas. Selective memory retrieval can revive forgotten memories. *PNAS*. Washington D. C.: National Academy of Sciences, 2022 119 (8). ISSN 0027–8424.

- 3) Stopy odrážející funkční a dynamické vlastnosti objektu, který je vytvořil – stopy chůze, písma, hlasu a další,
- 4) Stopy obsahující komplexní informaci – stopy, které obsahují informace spadající do alespoň dvou předchozích kategorií (např. otisk prstu krví).⁷⁹

Pro sériové vraždy jsou typické zejména materiální stopy nacházející se na místě činu, na místě nálezu těla oběti, na předmětech a zbraních, které byly použity k usmrcení oběti, na šatech a těle oběti a na šatech a těle pachatele. Zvláště charakteristické pro násilné trestné činy jsou stopy biologické, zejména stopy krve, vlasů, ochlupení atd. K přenosu těchto stop dochází buď z těla oběti na tělo či oděv pachatele, nebo obdobně takové stopy zanechá sám pachatel (například byl-li zraněn v zápase s obětí) na těle či oděvu oběti, popř. na jiných předmětech na místě činu. Pro úplnost lze doplnit možný výskyt tzv. mikrostop, tedy materiálních stop, které jsou pro své miniaturní rozměry či nízkou koncentraci prostým okem slabě viditelné či zcela neviditelné. Právě proto je může pachatel při zahlazování stop přehlédnout a mohou tak být objeveny až kriminalisty. Mikrostopy se zajišťují zpravidla zachycením na různé druhy lepicích pásek nebo folií a jsou následně zkoumány prostřednictvím různých mikroskopických technik. Mezi mikrostopy patří různá vlákna, částice prachu, pylu, barvy a další.⁸⁰ Pro sériové vraždy jsou charakteristické stopy násilí na těle oběti (střelné, bodné, sečné rány, zlomeniny, modřiny). Kromě toho, že lze z těchto stop odhalit použitý nástroj, druh a intenzitu násilí, umožňují kriminalistům vytvoření celkového obrazu o jednání pachatele.⁸¹

Paměťové stopy jsou zejména vzpomínky svědků, kteří viděli vraždu, její část nebo zaznamenali relevantní informace k možné osobě pachatele. Co se týče ochoty nositele paměťových stop sdělit informace orgánům činným v trestním řízení, je vždy důležité mít na paměti nejen obsah výpovědi, ale i údaje o osobě vypovídající. Přesněji její vztah k policejním orgánům, vztah k oběti či její kriminální minulost (kriminalisté totiž mohou vyslýchat např. svědka, který se, stejně jako oběť, pohyboval v sociální skupině, která má vůči policii určitou averzi a některé části své výpovědi proto může záměrně tajit nebo pozměňovat). Ačkoliv svědci mohou určité události zapomínat nebo si je přibarvovat,

⁷⁹ MUSIL, Jan. KONRÁD, Zdeněk. SUCHÁNEK, Jaroslav. Op. cit. str. 81-82

⁸⁰ BISBING, Richard E. Trace Evidence in Real Crime Laboratory. In: MOZAYANI, Ashraf. NOZIGLIA, Carla. *The Forensic Laboratory Handbook: Procedures and Practice*. Totowa, NJ: Humana Press, 2006. ISBN 978-1-58-829464-7.

⁸¹ KONRÁD, Zdeněk a kol. *Metodika vyšetřování jednotlivých druhů trestných činů*. Op. cit. str. 65

paměťové stopy ve vědomí samotného pachatele jsou obvykle velmi kvalitní. Pro mimořádnou závažnost celé situace vnímá pachatel samotný čin pozorně, pamatuje si malé detaily a událost si opakovaně připomíná. Existují však i případy, kdy pachatel v důsledku vysokého emočního vypětí způsobeného vraždou, trpí ztrátou paměti. Skutečná ztráta paměti se následně prokazuje podrobným výslechem pachatele, při němž by vždy měl být přítomen psycholog či psychiatr, který může ztrátu paměti potvrdit, popř. označit výpověď pachatele za lživou.⁸²

Při vyšetřování sériových vražd mají typické stopy významnou roli, a to jak jejich přítomnost, tak jejich absence. Určité stopy by na místě činu měly obvykle být, a pokud tam nalezeny nejsou, musí být tato skutečnost brána na zřetel a je nutné objasnit, proč takové stopy chybí. Takové poznatky mohou vést i k závěru, že s místem činu mohlo být záměrně manipulováno.

4.2 Typické vyšetřovací situace

Vyšetřovací situací se rozumí faktický stav v určitém okamžiku, kdy je potřeba rozhodnout o dalším postupu ve vyšetřování. Popsáním vyšetřovací situace dokáží kriminalisté vymezit jednak obsah a rozsah kriminalisticky relevantních informací, které mají v určitý okamžik k dispozici a dále i souhrn podmínek, v nichž vyšetřování probíhá.⁸³ Na počátku vyšetřování vznikají především následující typické vyšetřovací situace.

4.2.1 Zjištěné informace dovolují vyslovit podezření, že došlo k trestnému činu vraždy, ale mrtvola nalezena nebyla

Jedná se o případy nezvěstných či pohřešovaných osob. Samotná nezvěstnost však není kritériem způsobilým k tomu vyslovit podezření, že došlo k trestnému činu vraždy (nezvěstná osoba mohla vycestovat na neznámé místo nebo být v nemocnici). Zahájení vyšetřování je proto podmíněno oznámením o tom, že je tato osoba pohřešována či je nezvěstná a zároveň

⁸² KONRÁD, Zdeněk. PORADA, Viktor. STRAUS, Jiří. SUCHÁNEK, Jaroslav. *Kriminalistika. Kriminalistická taktika a metodiky vyšetřování*. Op. cit. str. 223

⁸³ MUSIL, Jan. KONRÁD, Zdeněk. SUCHÁNEK, Jaroslav. Op. cit. str. 100

existují okolnosti, z nichž lze usuzovat možnost násilného usmrcení této osoby. Mezi tyto okolnosti patří především:

- situace, kdy nebylo nalezeno tělo oběti, ovšem na místě činu je takové množství krve jednoho člověka, že je z lékařského hlediska nemožné jeho přežití,
- existence konfliktů nebo zjištění nepřátelských vztahů mezi pohřešovaným a jinými osobami (u pohřešovaného v bytě byly nalezeny výhružné dopisy),
- pohřešovaný neučil typické opatření, které by nasvědčovalo dobrovolnému odchodu (pohřešovaný v bytě zanechal např. mobilní telefon a peněženku) a nebyly zjištěny skutečnosti vedoucí k utajenému přesídlení.

Vzhledem k tomu, že chybí důležitý informační zdroj, kterým je tělo oběti a stopy na něm, bývá vyšetřování takovýchto situací komplikované. Nelze totiž snadno prokázat násilné usmrcení člověka, dobu smrti atd.⁸⁴ Kriminalisté jsou nuceni zaměřit se na pátrání po pohřešovaném a na shromáždění dat týkajících se případného pachatele a jeho motivu usmrcení. Ne vždy je v praxi ze strany policejních orgánů vyvíjena dostatečná aktivita k odhalení těchto případů, neboť si dle Stacha nechtějí zhoršovat statistiky vyšetřováním neznámých trestných činů.⁸⁵ Specifické jsou situace, kdy zjištěné informace dovolují vyslovit podezření, že k vraždě došlo, tělo oběti není, ale pachatel se přesto k vraždě přiznává. V takových případech je primárně nutné v rámci výslechu pachatele zjistit co největší množství informací ohledně místa, kde byl čin spáchán a dále místa, kde bylo tělo ukryto. Teprve po zjištění těchto skutečností přichází řada na zkoumání motivu, způsobu spáchání vraždy a vražedné zbraně. Tyto případy jsou však v zásadě ojedinělé.⁸⁶

4.2.2 Zjištěné informace dovolují vyslovit závěr, že došlo k trestnému činu vraždy, mrtvola nebo její části jsou nalezeny a identita mrtvoly je známa

Tato vyšetřovací situace je v praxi nejčastější. Zpravidla lze po nalezení mrtvoly určit její totožnost na základě předmětů, které má u sebe (doklady), popř. na základě identifikace

⁸⁴ MUSIL, Jan. KONRÁD, Zdeněk. SUCHÁNEK, Jaroslav. Op. cit. str. 425

⁸⁵ STACH, Jan. Op. cit. str. 36-37

⁸⁶ Tamtéž

příbuzných, podle fotografie, analýzou DNA atd. Po zjištění totožnosti mrtvoly, ohledání místa činu a zajištění stop dochází k stanovení plánu dalšího postupu a na základě zjištěných údajů i k vytyčení vyšetřovacích verzí, které obsahují veškeré reálné možnosti, které takový případ obsahuje. Postupuje se směrem „od oběti k pachateli“.

- **Pachatel je znám** – jestliže je známa totožnost oběti a pachatel se k činu přiznal, je obvykle zahájeno trestní stíhání pachatele (obviněného). Skutečnost, že se pachatel k činu přiznal však nezavazuje orgány činné v trestním řízení povinnosti přezkoumat všechny podstatné okolnosti případu a skutečně prokázat, že se pachatel činu dopustil (§ 2 odst. 5 zák. č. 141/1961 Sb. trestního řádu, dále jen „trestní řád“). V takových situacích je třeba provedením řádného výslechu získat od pachatele údaje, které by mohl skutečně znát pouze vrah a popř. kriminalisté. Jestliže pachatel popírá trestný čin, je nutné zajistit možné stopy na těle a oděvu pachatele, které by ho mohly s trestným činem spojit. Až po tomto zajištění stop je možné přejít k samotnému výslechu pachatele a zjišťovat jeho vztah k oběti, popř. i motiv k vraždě. V situaci, kdy je pachatel znám, ale je na útěku, se zpravidla vyhledává celostátní pátrání. Je nutné soustředit se na všechna možná místa, která by pachatel mohl navštívit, především místa, kde se zdržují jeho příbuzní, známí, nebo místa, ke kterým má jiný bližší vztah. Cílem celého procesu je jednak pachatele zadržet a jednak mu zabránit v ničení stop či případném opakování trestné činnosti.⁸⁷
- **Pachatel není znám** – v tomto případě se na základě shromážděných dat vymezí okruh podezřelých osob, mezi nimiž je možné určit osobu, u níž vzniká důvodné podezření, že trestný čin spáchala. V návaznosti na takovou skutečnost je možné proti této osobě zahájit trestní stíhání dle § 160 trestního řádu. Shromážděná data určená k vymezení okruhu podezřelých osob by se měla týkat především vnějších rysů umožňujících identifikaci pachatele, jeho vztahu k oběti a místu činu, popř. místu nálezů mrtvoly, dále psychických a psychologických vlastností pachatele.⁸⁸

⁸⁷ STACH, Jan. Op. cit. str. 35

⁸⁸ KONRÁD, Zdeněk a kol. *Metodika vyšetřování jednotlivých druhů trestných činů*. Op. cit. 67

4.2.3 Zjištěné informace dovolují vyslovit závěr, že došlo k trestnému činu vraždy, mrtvola nebo její části jsou nalezeny, ale identita mrtvoly není známa

Vyšetřování vražd obětí, jejichž totožnost není kriminalistům známa je složité a takové případy zůstávají zpravidla neobjasněny. Zvláště komplikované jsou situace, kdy je nalezena mrtvola v pokročilém stadiu rozkladu, popř. pokud mrtvola byla pachatelem zohybněna do takového stavu, že je její identifikace nemožná. Jestliže je navíc mrtvola nalezena na místě, které není místem spáchání činu a bez oděvů či předmětů, které by mohly usnadnit zjištění její totožnosti, je v prvních fázích takového vyšetřování obvykle věnováno maximální úsilí zjišťování identity oběti s cílem postupovat „od oběti k pachateli“.⁸⁹ Pro zjišťování totožnosti se využívají zejména stopy z místa nálezů těla, přibližný věk a zjistitelné charakteristické rysy oběti. Významný je v této oblasti registr pohřešovaných osob, který umožňuje identifikaci mrtvoly i podle jednotlivých, ne vždy dostatečně individuálních charakteristik. Pokud je některým z těchto způsobů zjištěna identita mrtvoly, je při vyšetřování postupováno podle předchozího bodu. Existují i ojedinělé případy, kdy se pachatel přizná policii k vraždám, které jí doposud hlášeny nebyly. Pachatel je tedy zadržen a dle jeho výpovědi je posléze nalezena mrtvola, jejíž totožnost se však zjistit nepodaří.⁹⁰

4.3 Typické podněty k vyšetřování a jejich zvláštnosti

Vyšetřování sériových vražd obvykle začíná získáním podnětu, z kterého je možné vyvodit podezření o tom, že došlo k násilnému usmrcení člověka, popř. alespoň k podezřelému úmrtí člověka. Nejčastějšími podněty jsou:

- **Oznámení občanů o nálezů mrtvoly či její části** – není důležité, zda mrtvola vykazuje známky násilného usmrcení či ne, pro kriminalisty je podnětem pouhá skutečnost, že bylo tělo nebo jeho část nalezena.
- **Oznámení občanů o pohřešované osobě** – především jde o náhlá zmizení osob za okolností odůvodňujících podezření z úmyslného usmrcení.

⁸⁹ Tamtéž

⁹⁰ STACH, Jan. Op. cit. str. 36

- **Oznámení pracovníků zdravotní služby** – zdravotníci nahlašují podezřelá úmrtí, která mohou vykazovat známky cizího zavinění, popř. pokud byla k ošetření přivezena osoba, jejíž stav nasvědčuje zásahu jiné osoby.
- **Oznámení organizací o okolnostech nasvědčující spáchání násilného trestného činu** – může se jednat např. o oznámení podezřelého úmrtí zaměstnance nebo návštěvníka ubytovacího zařízení. V takových případech může místo spáchání vraždy kriminalisty nasměrovat určitým směrem při pátrání po pachateli.
- **Oznámení samotného pachatele** – v těchto situacích často dochází ze strany kriminalistů ke dvěma základním chybám, a to buď podcenění či přecenění takového oznámení. Tato oznámení jsou často přijímána na policejních útvarcích, které nemají s podobnými případy velké zkušenosti. V takových situacích je proto nejvhodnější oznamujícího pachatele podrobně nevyšetřovat a sečkat příjezdu specialistů z útvarů, které se tomuto druhu trestné činnosti věnují, tj. zejména krajská ředitelství Policie ČR.⁹¹ K takovým situacím dochází především u předem nepřipravených vražd. Pachatel může být při oznamování ve špatném psychickém stavu a mít až sebevražedné sklony, je tedy vhodné, aby byl při přijímání oznámení přítomen i odborník z oboru psychologie či psychiatrie.⁹²
- **Zjištění operativně pátracích pracovníků** – jde o zjištění operativních pracovníků Policie ČR, popř. jiných orgánů činných v trestním řízení v souvislosti s výkonem jejich služby či při vyšetřování jiné trestné činnosti. Může se jednat o náhodné zjištění na základě monitorování a shromažďování důkazů pro budoucí vyšetřování.⁹³

4.4 Zvláštnosti počátečních úkonů

4.4.1 Případy pohřešovaných osob

V případech pohřešovaných osob dostává policejní orgán oznámení o pohřešování určité osoby a zjištěné skutečnosti zároveň odůvodňují podezření, že na takové osobě mohl být

⁹¹ STACH, Jan. Op. cit. str. 41

⁹² MUSIL, Jan. KONRÁD, Zdeněk. SUCHÁNEK, Jaroslav. Op. cit. str. 427

⁹³ STACH, Jan. Op. cit. str. 41

spáchán trestný čin proti životu. Jestliže pohřešovaná osoba navíc vykazuje příznačné rysy obětí konkrétního nedopadeného sériového vraha, lze ji zařadit mezi jeho potenciální oběti.

Prvním úkonem v těchto situacích je výslech oznamovatele a osob blízkých pohřešované osobě (příbuzní, sousedé, spolupracovníci). Při výslechu těchto osob je nutno pamatovat toho, že mezi nimi může být i samotný pachatel. Je proto vhodné si při výslechu prověřovat alibi vyslýchaných. Hlavním cílem výslechu je však zjištění podrobností o době, od kdy se osoba pohřešuje, jakož i informace vzbuzující podezření, že by mohla být obětí vraždy.

Další postup zahrnuje využití operativně-pátracích opatření nejprve v místech posledního známého pobytu pohřešované osoby s tím, že se tato opatření postupně rozšiřují o další lokace. Pátrání probíhá za využití služebních psů, speciálních jednotek a případně i se zapojením širší veřejnosti. Dochází k prohlídkám bytů, nebytových prostorů a dalších míst, ke kterým měla pohřešovaná osoba vztah s cílem zajistit, co největší množství důkazů, které by mohly vysvětlit její náhlé zmizení. Při těchto úkonech se zjišťují informace o způsobu života a majetkových poměrech pohřešované osoby a zajišťuje se korespondence, která na její jméno přichází. Zpravidla dochází k využití kriminalistických evidencí a porovnávání profilu pohřešované osoby s nálezy neidentifikovaných mrtvol z doby jejího přibližného zmizení.⁹⁴

Příznává-li se pachatel k vraždě, ale mrtvola chybí, je primárním cílem nalezení těla oběti na základě pachatelova podrobného výslechu.

4.4.2 Případy nálezů mrtvol se známkami násilného usmrcení

Je-li nalezena mrtvola nebo její část, je typickým prvotním úkon zejména ohledání místa nálezů těla, místa činu (je-li známo) a těla mrtvolky nebo jeho částí. S ohledem na to, že místo nálezů těla často není místem činu, je zapotřebí zkoumat znaky nasvědčující tomu, že byla oběť usmrcena na jiné lokaci. Mezi tyto znaky patří především absence stop po zápase, lze-li k povaze případu předpokládat, že se oběť bránila, dále pak přítomnost stop po vlečení mrtvolky, stopy pneumatik, či částečné nebo úplné zakrytí těla mrtvolky.⁹⁵

⁹⁴ KONRÁD, Zdeněk a kol. *Metodika vyšetřování jednotlivých druhů trestných činů*. Op. cit. 70

⁹⁵ KONRÁD, Zdeněk. PORADA, Viktor. STRAUS, Jiří. SUCHÁNEK, Jaroslav. *Kriminalistika. Kriminalistická taktika a metodiky vyšetřování*. Op. cit. str 227

Po zjištění takových znaků směřuje pozornost kriminalistů k nalezení místa činu, které zpravidla obsahuje další významné stopy. Postup ohledání se liší podle toho, zda je ohledání prováděno v uzavřené místnosti nebo v otevřeném terénu. V místnosti se nejprve ohledává podlaha a dále koncentrickým způsobem předměty směrem podél stěn do středu místnosti. V otevřeném terénu se hranice místa ohledání vymezi široce, aby zahrnuly i trasy příchodu a odchodu pachatele, které mohou obsahovat důležité stopy. Podle velikosti a různorodosti terénu se zvolí postup ohledání. V nepřehledných a vlnitých terénech se uplatňuje rajónový postup ohledání, tedy rozdělení místa činu na jednotlivé sektory, v nichž se ohledává excentrickým či koncentrickým způsobem. Ve volném a přehledném terénu se uplatňuje frontální způsob, tedy ohledání v rojnici od jedné hranice místa činu ke druhé.

Při ohledání místa nálezů mrtvoly a místa činu se konstantně posuzuje a předpokládá možná inscenace vražedné události. Mrtvola se ohledává přímo na místě jejího nálezů, kde se zjišťuje způsob usmrcení, přesná poloha těla, stav oblečení a další skutečnosti, které mohou přispět k objasnění celé situace. Vznikne-li podezření, že smrt člověka byla způsobena trestným činem, musí být mrtvola prohlédnuta a pitvána (§ 115 odst. 1 trestního řádu). Pitva se provádí v přítomnosti dvou znalců ze stejného oboru s tím, že žádný z nich nesmí být lékařem, který zemřelého ošetřoval pro nemoc, která smrti bezprostředně předcházela (§ 105 odst. 4 a odst. 5 trestního řádu). Cílem pitvy je především zjistit bezprostřední příčinu a čas smrti.

Kromě ohledání se provádí i výslech oznamovatele, při němž se zjišťuje, za jakých podmínek oznamovatel mrtvolu našel a zdali k ní má nějaký vztah. Pokud oznamovatel pachatele zahlédl či vyrušil, zjišťují se identifikační znaky pachatele a směr, kterým mohl upustit místo činu. K identifikaci mrtvoly se provádí její rekognice příbuznými či známými a jejich následný výslech ohledně osobních, majetkových poměrů mrtvoly a možných motivů k jejímu usmrcení.⁹⁶

4.5 Vyšetřovací verze

Vyšetřovacími verzemi se na základě všech shromážděných důkazů vyvozují a prověřují domněnky o způsobech a příčinách jednotlivých jevů vražedné události, jako reálné možné objasnění doposud známých faktů a okolností. Aby se zamezilo situacím, kdy se všechny

⁹⁶ MUSIL, Jan. KONRÁD, Zdeněk. SUCHÁNEK, Jaroslav. Op. cit. str 428

verze prověří, budou vyloučeny a pachatel nebude dopaden, musí být postaveny tak, aby nabízely veškeré možnosti, které ve vyšetřování mohou nastat. Může však nastat situace, kdy konkrétní osoba není ze spáchání vražd obviněna, ale neznámý pachatel je stále součástí jedné z prověřovaných verzí.⁹⁷

4.5.1 Verze vytyčené na základě informací o místě činu, o situaci na místě činu a ze stop na místě činu

Ve vztahu k místu činu se zjišťuje, proč se oběť na takovém místě nacházela a proč si sám pachatel toto místo zvolil. Na základě odpovědí na tyto otázky je možné vytyčit následující verze:

- **Verze, že oběť pachatele znala a důvěřovala mu** – založena na tezi, že oběť byla zavražděna na místě, ke kterému nemá žádný vztah a musela tam být pachatelem vylákána.
- **Verze, že byl pachatel v blízkosti místa činu viděn** – vychází z toho, že si je pachatel vědom, že místo činu je ideálním místem ke spáchání vraždy. Může k němu mít tedy určitý vztah, žít v okolí či znát místní poměry a mohl být v blízkosti lokace již v minulosti spatřen.
- **Verze o blízkém vztahu mezi pachatelem a obětí** – jestliže poznatky z místa činu svědčí o tom, že oběť pachateli nevzdorovala a vpustila jej např. do vlastního bytu, lze usuzovat, že mezi nimi byl blízký vztah.
- **Verze k zjištění totožnosti pachatele** – jestliže se pachatel na místě činu zdržoval delší dobu, lze důvodně předpokládat, že na něm nebo v jeho blízkosti zanechal řadu stop, které mohou vést k jeho identifikaci, popř. zúžení okruhu podezřelých osob.⁹⁸

4.5.2 Verze vytyčené na základě způsobu páchaní a utajování vražd

Jak již bylo několikrát řečeno, při vyšetřování sériových vražd jsou poznatky o způsobu páchaní jednotlivých vražd klíčové, neboť lze na jejich základě zařazovat dílčí vraždy do celé

⁹⁷ STACH, Jan. Op. cit. 47

⁹⁸ STRAUS, Jiří a kol. *Kriminalistická metodika*. 2. vyd. Plzeň: Aleš Čeněk, 2008. 320 s. ISBN 978-80-7380-124-3, str. 109

série. Způsob, kterým pachatel vraždu uskuteční se následně odráží i ve stopách a umožňuje interpretaci pachatelovy motivace ke spáchání činu.

Z intenzity útoku lze vyvodit přibližnou tělesnou strukturu pachatele a jeho schopnost zacházet se zbraní. Zjistit orientační výšku pachatele lze podle ran na těle oběti, které odpovídají určitým úhlům a výšce, ze které vražedná zbraň musela být vedena.

Na základě nástroje zvoleného k usmrcení a způsobu utajování vraždy je možné vyvodit, zda si pachatel čin plánoval nebo ne, popř. zda byl v časové tísní. Dle těchto poznatků lze dále použít již zmíněné typologie organizovaného nesociálního pachatele a dezorganizovaného asociálního pachatele, které mohou k osobě pachatele poskytnout další indicie, na jejichž základě je možné okruh podezřelých osob zužovat.

4.5.3 Verze vytyčované na základě informací o oběti

Pokud je oběť známá nebo se ji následně podaří identifikovat, vychází se z dostupných informací o oběti, neboť i ty mohou odhalit určité znaky týkající se pachatele. Posuzují se zejména vztahy oběti k třetím osobám, rodinné vazby, majetkové poměry, dosavadní způsob života a další. V určitých případech totiž pachatel může mít ze smrti konkrétní osoby určitý prospěch, ať již majetkový (viz vrah pro zisk) či jiný (viz vrah misionář).

4.6 Plánování a organizace vyšetřování

V této fázi vyšetřování dochází ke vypracování podrobného písemného plánu, v němž se stanoví jednotlivé úkoly, které jsou následně přiřazovány konkrétním osobám odpovídajícím za jejich splnění. Vyšetřování sériových vražd je založeno na týmové splupráci, a proto je vyžadován odborný přístup zejména na vedoucích pozicích. Vedoucí týmu je zpravidla jedinou osobou, která má k dispozici veškeré získané informace a rozhoduje o směrech, jakými se vyšetřování má ubírat.

Významné a medializované kauzy s sebou nesou značný nátlak na kriminalisty ze strany rodin obětí, politických činitelů, médií atd. Je proto nezbytné, aby vedoucí pozice byly obsazeny těmi nejzkušenějšími kriminalisty z oboru násilné kriminality, kteří jsou schopni zajistit co možná nejlepší komunikaci na jednotlivých stupních vyšetřování a činit vše, aby primární cíl vyšetřování, kterým je objasnění vražd a dopadení pachatele, nebyl zmařen. Je nezbytné, aby byly přesné role a úkony vedoucích týmů a vyšetřovatelů vykonávajících investigativní úkony předem jasně vymezeny. Úkony investigativní povahy vedoucí k

naplnění primárního cíle jsou páteří celého procesu vyšetřování a ostatní činnosti by měly především podporovat dosažení tohoto cíle. Co se týče velikosti týmu kriminalistů, nadměrně velká skupina se může při samotném vyšetřování jevit spíše jako kontraproduktivní. Efektivnější jsou proto menší skupiny zkušených kriminalistů, které pro specifické úkony mohou přibrat další kriminalisty specializující se na danou oblast nebo externí konzultanty.⁹⁹

Jakmile při vyšetřování dojde k identifikaci sekvenčních aspektů dílčích vražd, je důležitá kooperace policejních oddělení jak vnitřní, tak přeshraniční. Schopnost kriminalistů sdílet a sbírat informace a poznatky z různých územních oblastí může být v těchto případech zásadní pro délku celého vyšetřování. Komunikace mezi kriminalisty by tak měla probíhat ideálně na denní bázi.¹⁰⁰

S ohledem na výše uvedené je nutno zmínit i důležitost existence centralizovaných investigativních sítí. Jde o programy propojující přeshraniční policejní složky, do kterých jsou zadávány informace týkající se vzorců chování pachatelů a rysů obětí. Tyto údaje jsou poté sdíleny mezi vícero policejních oddělení a pomáhají kriminalistům v odhalování sekvenčního charakteru konkrétních vražd na různých území.¹⁰¹ Mezi nejdůležitější z těchto sítí patří americký ViCAP (Violent Criminal Apprehension Program – příloha č. 4) nebo kanadský ViCLAS (Violent Crime Linkage Analysis System). V České republice byl systém ViCLAS užíván od roku 2005, v roce 2019 bylo však po provedené analýze efektivity využívání jeho používání Policií ČR ukončeno. Provoz informačního systému ViCLAS byl navíc ukončen bez náhrady a Policie ČR v současné době nedisponuje informačním systémem stejné struktury a cílového zaměření.¹⁰²

4.7 Zvláštnosti následných úkonů

⁹⁹ MORTON, Robert J. *Serial Murder: Multi-Disciplinary Perspectives for Investigators*. Op. cit. str. 22-23.

¹⁰⁰ MURPHY, Gerad R. WEXLER Chuck. *Managing a Multijurisdictional Case*. [online]. Washington: Police Executive Research Forum, 2004. ISBN 1-878734-82-2, str. 17

¹⁰¹ EGGER, Steven A. *Serial Murder: An Elusive Phenomenon*. Westport: Praeger Publishers, 1990. 260 s. ISBN 0-275-92986-8, str. 190

¹⁰² Interní akt řízení upravující informační systém ViCLAS byl ke dni 7. 3. 2019 zrušen a dle vyjádření Policejního prezidia ČR je tento den považován za den legislativního ukončení provozu tohoto informačního systému v rámci Policie ČR. Zdroj: kpt. Bc. Jakub Vinčálek, tiskový mluvčí Policejního prezidia ČR.

4.7.1 Výslech obviněného a svědků

Výslech pachatelů sériových vražd je obzvláště složitým úkolem. Cílem výslechu je zjistit především okolnosti k přípravě vražd, mechanismus spáchání vražd a činnosti pachatele po spáchání vražd. Samotný vztah mezi vyslýchajícím a vyslýchaným je ještě před samotným výslechem ovlivněn procesním postavením či sociální rolí obou účastníků. Tyto skutečnosti tvoří základ pro značně neosobní podobu mezilidských vztahů ve výslechové situaci.¹⁰³ Před výslechem se proto vyslýchající musí snažit poznat povahu vyslýchaného a pokusit se předpovědět jeho možný motiv k činu. Vytvořením si určitého vztahu s vyslýchaným totiž lze identifikovat slabé a silné stránky nadcházejícího výslechu, a dle toho aplikovat konkrétní postup, který ve vyslýchaném vyvolá spíše sdílnou reakci,¹⁰⁴ a naopak se vyvarovat takového postupu, díky kterému by se mohl uzavřít.

Jedním z pilířů výslechu je pečlivé pozorování změn v chování vyslýchaného v reakci na kladené otázky. Tyto změny mohou často nastínit, kterým tématům se vyslýchaný snaží při výslechu vyhnout. Je však důležité mít na paměti, že není vhodné založit celý výslech pouze na této metodě. Určité změny v chování mohou být vyvolány i běžnou reakcí na stresovou situaci, kterou výslech bezpochyby je a reagovat takto může i zcela nevinný člověk.¹⁰⁵

Jednou z chyb, která může ze strany kriminalistů při výslechu nastat, je přílišné zahlcení a ovlivnění vyslýchaného celou řadou skutečností, výsledků dosavadního vyšetřování, fotografií a dat. Tím totiž dochází k předání informací vyslýchanému, které může pod stresem z výslechu sám pouze zreprodukovat, aby vypjatou situaci ukončil. Na základě toho se může jevit, že vyslýchaný poskytl platné doznání. Aby k takovému ovlivňování nedošlo, měly by být při výslechu pokládány především otevřené otázky. Tato forma dotazů totiž spíše nutí vyslýchaného, aby popsal události z vlastního úhlu pohledu, než aby pouze souhlasil s již řečeným tvrzením. Tímto postupem se navíc zamezuje nadbytečnému odhalování poznatků z vyšetřování možnému pachateli. Vyslýchaný by měl mít co největší prostor k vyjádření a souvislému projevu bez častého vyrušování.

¹⁰³ SPURNÝ, Joža. *Psychologie výslechu*. Plzeň: Aleš Čeněk, 2010. 154 s. ISBN 978-80-7380-153-3. str. 37

¹⁰⁴ MACQUEEN, Ken, MACDONALD, Nancy. *How to Talk to a Suspected Serial Killer*. *Maclean's*. Toronto: St. Joseph Communications, 2007, 120 (5), s. 38-39. ISSN 0024-9262.

¹⁰⁵ DOUGLAS, John E. RESSLER, Robert K. *Op. cit.* str. 509–512

Stává se, že sérioví vrazi při výslechu poskytují falešná doznání a mají tendenci zveličovat počty svých obětí. Často tak činí za účelem získání větší reputace v okruhu svých obdivovatelů a užívají si situací, kdy mohou oklamávat kriminalisty.¹⁰⁶

Motivací vyslýchaného pro to, aby při výslechu lhal může být celá řada. Někteří se chtějí vyhnout vysokým trestům a některé přitahuje pomyslná hra, kterou s kriminalisty mohou hrát a při níž mohou využívat informační nerovnosti¹⁰⁷, která mezi účastníky výslechu panuje. Existují různá slovní spojení, která vyslychajícím mohou nastínit to, že vyslychaná osoba lže. Jedná se například o časté využívání tzv. loophole¹⁰⁸ vyjádření, tedy formování výroků tak, aby nebylo možné následně vyslychaného nařknout ze záměrného lhaní (např. „nemýlím-li se...“). Dalšími indikátory mohou být hyperbolické výrazy, které vyslychaný užívá k utvrzení kriminalistů v tom, že nelže (např. „přísahám na smrt vlastní matky, že...“), nebo záměrné oddalování odpovědi s cílem co nejdéle si promyslet odpověď (např. „můžete mi zopakovat otázku?“).¹⁰⁹

Jak již vyplývá z výše uvedeného, pouhé doznání vyslychaného není známkou úspěšného výslechu. Tou by mělo být zejména získání takových informací od vyslychaného, které může znát pouze pachatel a kriminalisté.

Při výslechu svědků je vhodné zaměřit se na vztah svědka k oběti, popř. k pachateli a dále získat co nejpresnější popis události, které byl svědek účasten. S ohledem na to se zjišťuje, zda se svědek události účastnil, pozoroval ji, viděl její část nebo o ní pouze slyšel. Zjišťovány jsou i informace o tom, proč se sám svědek na místě nacházel, jak vypadala situace při jeho příchodu a odchodu, a zda manipuloval s obětí či některými předměty na místě činu. U výslechu rodinných příslušníků jak oběti, tak pachatele je vždy nutné mít na paměti, že výpovědi těchto osob mohou být na základě blízkého vztahu k jednému z aktérů výrazně subjektivně ovlivněny a kvalita takových výpovědí může být výrazně nižší než u jiných osob.

¹⁰⁶ HOLMES, Warren D. *Criminal Interrogation: A Modern Format for Interrogating Criminal Suspects Based on the Intellectual Approach*. Springfield: Charles C. Thomas Publisher, Ltd., 2002. 165 s. ISBN 0-398-07319-8, str. 91

¹⁰⁷ Jde totiž o situaci, kdy existuje pocit závislosti a potřeba informací na straně jedné a pocit informační moci na straně druhé. Pocit informační moci má pachatel především jestliže zná informace, které jsou významné pro vyslychajícího, ví přibližně jaké informace má k dispozici vyslychající a umí s těmito poznatky zacházet.

¹⁰⁸ Loophole = mezera/skulina, např. v zákoně.

¹⁰⁹ HOLMES, Warren D. Op. cit. str. 29-31

4.7.2 Rekognice

Rekognice neboli znovupoznání je metodou kriminalistické praktické činnosti, spočívající v opětovném poznání dříve vnímaného objektu poznávající osobou s cílem ztotožnění objektu.¹¹⁰ Je využívána především v případech, kdy se svědek setká přímo s pachatelem vraždy a je žádoucí, aby ji pro účely trestního řízení znovu poznal. Typicky je prováděna způsobem, kdy svědek vybírá konkrétní osobu ze skupiny nejméně tří dalších osob (§ 104b odst. 3 a odst. 4 trestního řádu). Žádoucí je, aby osoby ve skupině byly propojeny společnými rysy, tedy aby svědek vybíral mezi více podobnými možnostmi a jeho volba tak byla co nejpřesnější. Rekognici je možné provést buď z fotografií nebo in natura, kdy jsou všechny osoby přítomny na jednom místě.¹¹¹ Před samotným znovupoznáním se provede výslech poznávající osoby, při němž se mimo jiné zjišťuje, za jakých světelných podmínek, po jak dlouhou dobu a z jaké vzdálenosti pozorovala poznávající osoba možného pachatele.

Přestože je rekognice velmi důležitým procesním úkonem, dochází u ní zřejmě k největšímu chybování. Při správně provedené rekognici by si měly být osoby buď na fotografiích nebo in natura co nejvíce podobné. Nemělo by tedy docházet k situacím, kdy určitá část osob má či nemá např. nasazené brýle, oholenou tvář nebo je část z nich při rekognici dle fotografií vyfocena před zcela odlišným pozadím než ostatní. Rekognice je dle své povahy úkonem neopakovatelným, v praxi však dochází k situacím, kdy je před sdělením obvinění provedena rekognice dle fotografií a po jeho sdělení i rekognice in natura. Často poté nejsou pro rekognici in natura k dispozici stejné osoby jako při rekognici z fotografií a jedinou osobou, která se ve skupině opakuje je osoba poznávaná. Logicky je tedy větší pravděpodobnost, že osoba poznávající tuto osobu identifikuje, neboť k ní si již vytvořila paměťovou stopu z první rekognice a dokáže ji jako jedinou známou tvář rozpoznat ve skupině tváří nových. S ohledem na tuto skutečnost sice trestní řád v ust. § 104b odst. 4 stanoví, že tyto rekognice nesmí být prováděny bezprostředně po sobě, co ovšem opomíná jsou další podmínky, které takovou rekognici mohou zmařit.¹¹² Dalším častým pochybením ze

¹¹⁰ MUSIL, Jan. KONRÁD, Zdeněk. SUCHÁNEK, Jaroslav. Op. cit. Str 345

¹¹¹ Rekognice in natura v praxi více preferovaná, neboť svědek má možnost prohlédnout si osoby z více úhlů a může pozorovat i jejich různé výrazy a případné tiky v obličejí.

¹¹² SENETOVÁ, Nikola. „Nešvary“ rekognice. In: *epravo.cz* [online]. 23. 2. 2021. [cit. 25. 3. 2022]. Dostupné z: <https://www.epravo.cz/top/clanky/nesvary-rekognice-112570.html>

strany orgánů činných v trestním řízení je, že dopustí setkání nebo ukázání osoby podezřelé svědkovi ještě před samotnou rekognicí.¹¹³ V této situaci tedy dochází opět k vytvoření nových paměťových stop, které řádnou rekognici ohrožují.

4.7.3 Rekonstrukce trestného činu

Při vyšetřování sériových vražd je shromažďováno značné množství důkazů a informací. Rekonstrukcí trestného činu se na základě dostupných dat obnovuje materiální situace místa činu a demonstrují se činnosti určitých osob na základě jejich výpovědí a s jejich aktivní účastí. S ohledem na ust. § 104d odst. 1 trestního řádu má rekonstrukce subsidiární charakter jakožto procesní úkon a důkazní prostředek. Provádí se totiž pouze tehdy, jestliže jiné důkazy provedené v trestním řízení nepostačují k objasnění věci.¹¹⁴

Na celý průběh rekonstrukce by měl zpravidla dohlížet jediný vedoucí, který odpovídá za dodržování zákonnosti a organizuje průběh celého procesu. Jak již bylo zmíněno, rekonstrukce probíhá za aktivní účasti podezřelého, obviněného, spoluobviněného, poškozeného nebo svědka s tím, že k žádnému úkonu týkajícímu se rekonstrukce nesmějí být tyto osoby jakýmkoli způsobem donucovány. Obviněný však musí být v průběhu celé rekonstrukce řádně monitorován, aby nedošlo k jeho možnému útěku, sebepoškození či napadení přítomných osob. (příloha č. 5) S tím ostatně i souvisí vhodná volba maket nástrojů, se kterými má obviněný manipulovat. Tyto makety by vždy měly být co nejbezpečnější, aby nedošlo k jejich zneužití, ale zároveň by měly co nejvěrohodněji zachycovat vlastnosti předmětů, které imitují.

Častým pochybením spojeným s rekonstrukcí trestného činu je zaměňování rekonstrukce za jiné úkony, nejčastěji za vyšetřovací experiment.¹¹⁵ Takové chybné označení však často zpochybní další postup, věrohodnost jeho výsledků i jejich důkazní sílu.

¹¹³ Přestože je tato podmínka výslovně stanovena v ust. § 104b odst. 2 dochází i k tomu, že kolem svědka, který čeká před provedením rekognice na chodbě je proveden přímo obviněný (STACH, Jan. Op. cit., str. 51).

Případně může dojít i k tomu, že svědkovi je v rámci zjišťování možného pachatele ukázána fotografie osoby, která je posléze osobou poznávanou v rekognici.

¹¹⁴ ŠÁMAL, Pavel a kol. *Trestní řád. Komentář*. 7. vydání. Praha: C. H. Beck, 2013. 4700 s. ISBN 978-80-7400-465-0. str. 1559-1562

¹¹⁵ Vyšetřovací experiment je však na rozdíl od rekonstrukce pozorování skutečností zjištěných v trestním řízení, které mají být prověřeny či upřesněny v uměle vytvořených či obměňovaných podmínkách.

Nepřesnost názvosloví úkonů nebo přílišná stručnost vylíčení průběhu rekonstrukce se posléze může promítnout i do konečného protokolu. Je tedy důležité vyvarovat se situací, kdy by docházelo k provedení více úkonů současně s rekonstrukcí, kdy jsou všechny jejich výsledky zaznamenány do společného protokolu. Rekonstrukce by se měla obejít bez všech těchto pochybení, neboť jestliže by v jejich důsledku nebyly výsledky rekonstrukce uznány za důkaz, postrádá celý tento postup zcela smyslu.¹¹⁶

4.7.4 Činnost znalců

Znalcem je osoba odlišná od procesních stran a orgánů činných v trestním řízení, která má odborné znalosti v určitém oboru. Znalec je přibrán orgánem činným v trestním řízení k objasnění skutečností důležitých pro trestní řízení, k nimž není postačující pouhé odborné vyjádření. V opatření o přibrání znalce se obvykle uvedou okolnosti, které má znalec objasnit a zpravidla i na ně navazující otázky.¹¹⁷ Hodnotit důkazy a řešit právní otázky znalci však nepřísluší. Při vypracování posudku znalec vychází zásadně z materiálů v trestním spise, který mu je k dispozici. Neprovádí tedy sám žádné vyšetřovací či procesní úkony. Znalec může případně navrhnout, aby byly jinými důkazy objasněny okolnosti potřebné k podání posudku.

V případech vyšetřování sériových vražd je znalecká činnost využívána obvykle k soudně lékařské expertíze (viz kapitola 4.4.2.). Časté je i vyšetření duševního stavu obviněného znalcem z oboru psychiatrie (§ 116 a násl. Trestního řádu), neboť většina pachatelů sériových vražd trpí určitou formou duševní poruchy či sdílí rysy charakteristické pro psychopaty. Ve vztahu k trestnímu řízení se zkoumají zejména ovládací a poznávací schopnosti obviněného,¹¹⁸ jakož i jeho motivace.

Jak již bylo řečeno v předcházejících kapitolách, v řadě případů sériových vražd je přítomen sexuální podtext, a proto je při vyšetřování vhodné přibrání znalce sexuologa. Ten je schopen diagnostikovat složitější případy, odhalit motivy a jejich vliv na chování pachatele.

¹¹⁶ VYCHODIL, Miroslav. Rekonstrukce trestného činu I. a II. část. *Bulletin advokacie*. Praha: Česká advokátní komora, 8/1997 a 8/1997, ISSN 1210-6348.

¹¹⁷ ŠÁMAL, Pavel a kol. *Trestní řád. Komentář*. Op. cit. str. 1566-1587.

¹¹⁸ Zejména nepřičetnost a zmenšená přičetnost (§ 26 a 27 trestního zákoníku).

Sexuolog může také přispět k posouzení otázky, zda je pachatel sadista či zda se u něj vyskytuje sexuální agrese.¹¹⁹

Je-li nepochybné, že spolehlivé závěry o duševním stavu obviněného nelze učinit jinak, může soud (v přípravném řízení soudce na návrh státního zástupce) nařídit pozorování obviněného ve zdravotnickém ústavu, nebo je-li obviněný ve vazbě, též ve zvláštním oddělení nápravného zařízení. Pozorování duševního stavu obviněného může trvat nanejvýše dva měsíce s tím, že do této doby musí být i podán znalecký posudek. Tato lhůta může být soudem (v přípravném řízení soudcem na návrh státního zástupce) po odůvodněné žádosti znalce prodloužena, ne však déle než o jeden měsíc.

V souvislosti se sériovými vraždami je dobré zmínit i genetickou analýzu DNA, na jejímž základě je možné jednoznačně identifikovat osobu, jejíž biologický materiál (krev, sperma) byl zajištěn na místě činu (popř. lze touto metodou identifikovat neznámou mrtvolu). V popsanych případech probíhá komparace genetických profilů stop a referenčních vzorků osob v konkrétních situacích. Genetickou analýzu lze však využít i ve větším rozsahu, a to především v případech sexuálních deliktů, sériové trestné činnosti a recidivy obecně. Od roku 2002 funguje v ČR Národní databáze DNA, která obsahuje registr genetických profilů. Databáze je vhodná především u případů, kdy jsou nalezeny stopy DNA, ovšem referenční vzorky chybí a nejsou k dispozici žádné podezřelé osoby. Informace se v databázi zpracovávají v široké časové ose a lze tedy provádět komparace genetických profilů registrovaných v databázi z různých časově i územně vzdálených trestných činů, které spáchala konkrétní osoba. Jakmile je genetický profil této osoby jednou v centrální databázi, je možné pod tuto osobu přiřadit celou sérii trestných činů. Za účelem unifikace dat a jejich případné mezistátní výměny řada evropských zemí využívá databázový systém CODIS (Combined DNA Index System).¹²⁰

Při vyšetřování sériových vražd je dále možné využít posudky z oborů mechanoskopie, daktyloskopie, defektoskopie, elektrotechniky, biologie a dalších.

Důležitost zpracovaných znaleckých posudků při vyšetřování sériových vražd lze názorně demonstrovat na případě zdravotní sestry Věry Marešové. Marešová byla obžalována ze šesti vražd spáchaných na pacientech Lužické nemocnice v Rumburku, které měla usmrtit podáním vysokých dávek draslíku. Obžaloba byla podána mimo jiné na základě znaleckého

¹¹⁹ ŠÁMAL, Pavel a kol. *Trestní řád. Komentář*. Op. cit. str. 1646-1655.

¹²⁰ LAUPY, Milan. Forenzní genetická analýza DNA a její význam při dokazování. *Bulletin advokacie*. 4/2002, str. 48

posudku z odvětví soudního lékařství, který podezření ze spáchání trestné činnosti celkem spolehlivě dokládal.¹²¹ Po podání obžaloby však předložila obžalovaná Marešová oponentní znalecký posudek, který činil u všech případů podstatně jiné závěry (v její prospěch), než posudek předchozí. V takových případech jde o posudky se stejnou důkazní silou a soud musí jejich správnost posuzovat v souvislosti s dalšími důkazy. Ačkoliv tak soud prvního stupně postupoval, šlo o nesmiřitelné rozpory v základních, odborných záležitostech, které soud sám vysvětlit nemohl. Soud tak v souladu s § 110 odst. 1 tr. řádu nechal vypracovat revizní posudek ústavu. Podle názoru odvolacího soudu totiž takový posudek rozhoduje spory a nejasnosti mezi oběma posudky předcházejícími, a je nástrojem vyšší odborné síly. Při rozhodování tak nelze vycházet částečně z jednoho a částečně z druhého posudku, nýbrž určujícím je znalecký posudek ústavu. Soud prvního stupně tak správně zamítal důkazy obžalované Marešové i státního zastupitelství, které vycházely z původních znaleckých posudků nebo je doplňovaly. Na základě závěrů revizního posudku ústavu tak byla Marešová zproštěna obžaloby. Znalecké posudky bývají při vyšetřování sériových vražd často klíčovými důkazními prostředky, proto je kvalita jejich zpracování zcela zásadní. Je důležité zdůraznit, že orgány činné v trestním řízení nemohou rozumět odborným problematikám a jsou v tomto smyslu laickými orgány. Z tohoto důvodu se tak přibírají znalci, kteří vypracovávají kvalitní znalecké posudky, jejichž závěry musí být jednoznačné a pro orgány činné v trestním řízení srozumitelné a pochopitelné.¹²²

4.8 Spolupráce veřejnosti při vyšetřování, mediální pokrytí a prevence

Jak již bylo řečeno dříve, negativní důsledky výskytu sériových vražd nepostihují pouze samotné oběti, ale i celou společnost. Je tedy logické, že za těchto podmínek projevuje veřejnost daleko větší ochotu spolupracovat při pátrání po pachateli a má i vlastní zájem na jeho dopadení. Tato spolupráce se nejvíce projevuje při pátrání po neznámém pachateli či po pachateli na útěku. Policejní orgány tak často prostřednictvím tisku, televize a sociálních sítí žádají veřejnost o poskytnutí informací, které by mohly probíhajícímu vyšetřování pomoci. Tímto způsobem lze zjistit řadu důležitých údajů týkajících se podezřelé aktivity v okolí místa

¹²¹ Dalším pomocným důkazem pak byla skutečnost, že k úmrtí pacientů došlo vždy v souvislosti se službou Marešové.

¹²² Rozsudek Vrchního soudu v Praze ze dne 26. 7. 2016, č. j. 7 To 20/2016.

činu, místa nálezu mrtvoly, popř. informace týkající se totožnosti neidentifikovaných mrtvol nebo pohřešovaných osob. Věrohodnost a objektivnost informací, které se veřejnosti dostávají, může být podstatně ovlivněna médii, které si takové údaje, s cílem upoutat co nejvíce diváků, mohou zjednodušovat či přizpůsobovat. Je tedy na samotných policejních orgánech, aby dopady těchto nepřesných informací co nejvíce minimalizovali a snažili se veřejnost informovat věcně a objektivně. S ohledem na zmíněné je vhodné vyzdvihnout aktivitu Policie ČR na sociálních sítích, kde v poslední době zvládá aktivně a přehledně informovat mimo jiné o probíhajících vyšetřováních a hledaných nebo pohřešovaných osobách.

V posledních letech se celosvětově zvyšuje schopnost médií detailně pokrývat celý průběh vyšetřování i soudního procesu. Ještě v druhé polovině 20. století bylo nemyslitelné, aby se skrz média k veřejnosti dostaly fotografie mrtvol či zkrvavených míst činu. Se stále sílící poptávkou po detailním pokrytí těch nejvíce opovržených zločinů se však média snaží udržet pozornost nanejvýše šokujícími informacemi. Samotný vztah mezi médii a pachateli sériových vražd je do určité míry symbiotický. Média využívají zájmu veřejnosti, který zprávy o sériových vraždách¹²³ přinášejí. Pachatelé sériových vražd často chtějí být populární a řada z nich si s médii vytváří i určitý vztah.¹²⁴ V představách spousty pachatelů je dokonce možnost pozornosti médií součástí jejich prvotní motivace činy páchat. Konkrétně v případech sexuálně motivovaných sériových vražd se tato touha po pozornosti z části přisuzuje nedostatku pozornosti, která se pachateli dostávala v dětství. Z těchto důvodů mohou pachatelé zohavovat těla svých obětí nad potřebnou míru jen, aby získali větší pozornosti médií.¹²⁵

Co se týče prevence sériových vražd je nutno uvést, že neexistuje přesný postup, jak předejít tomu, aby se z člověka stal sériový vrah. Jak již bylo zmíněno dříve, motivy pachatelů pramení z jejich představ a zpravidla je nelze zvnějšku nijak ovlivnit. Není proto překvapivé, že prevence sériových vražd je velmi obtížná. V řadě případů je jedním ze spouštěčů pachatelových představ agresivní chování vnímané pachatelem v dětství (ať už

¹²³ Nejedná se však o unikum pouze sériových vražd, zájem veřejnosti stoupá i u masových vražd, vražedných vln a vražd slavných osobností.

¹²⁴ Např. Jack Rozparovač či Dennis „BTK“ Rader, kteří s médii komunikovali skrz dopisy.

¹²⁵ GROSS, Molly. *Serial Murder and Media Coverage*. Florida, 2020. Honors Undergraduate Thesis.

University of Central Florida. Thesis Chair: Stephen Holmes. Dostupné z:

<https://stars.library.ucf.edu/cgi/viewcontent.cgi?article=1864&context=honorstheses>, str. 7-15

v roli oběti nebo agresora). Ressler v souvislosti s tím tvrdí, že prekursorů vražedného chování jsou u osoby přítomny a vyvíjejí se po dlouhou dobu již od dětství. Není tedy možné, aby se u někoho v polovině života z ničeho nic změnilo chování z normálního na znepokojivě zlé s vraždícími sklony.¹²⁶ Cílem celé společnosti by tak měla být co možná největší minimalizace psychického a fyzického týrání dětí. Stejně tak je nezbytné klást důraz na dostupnost dětských psychologických poraden a zvýšit míru proškolení pedagogických pracovníků a dalších osob, které se s dětmi v profesionálním životě setkávají.

V případě kriminalistické prevence lze předpokládat určitou míru úspěšnosti u opatření policejního či bezpečnostního charakteru (např. zvýšení hlídkové činnosti na podezřelých místech, větší výskyt bezpečnostních kamer či softwaru rozpoznávajícího tváře). Určitou prevencí je i oznámení o skutečnostech nasvědčujících tomu, že byl spáchán trestný čin, které může orgánům činným v trestním řízení podat kdokoliv.

4.9 Problémy při vyšetřování sériových vražd

Vyšetřování sériových vražd je běžně provázeno řadou problémů, které mohou postup kriminalistů ztížit. Níže budou představeny dle mého názoru tři nejdůležitější, ke kterým bude zároveň nabídnut postup k jejich předcházení. Konkrétně se jedná o linkage blindness, správu dat a intervenci médií do vyšetřování.

Pojmu linkage blindness¹²⁷ je třeba rozumět jako neschopnosti kriminalistů komunikovat či sdílet informace způsobem, který umožňuje propojovat podobné nevyřešené trestné činy. Pachatelé sériových vražd se často vyznačují schopností mobility mezi různě vzdálenými místy, kdy zvládají pronásledovat své oběti mezi kraji či státy v průběhu několika týdnů až let. V souvislosti s touto mobilitou mohou být oběti jednoho pachatele nalezeny na zcela odlišných a mnohdy i podstatně vzdálených lokacích. V takových případech dochází k zapojení policejních orgánů z různých administrativních oblastí, které často v důsledku řešení „vlastních“ případů přehlíží opakující se vzorce v jednotlivých vraždách. K přehlížení spojitostí nemusí ovšem docházet výlučně v situacích, kdy je nalezena mrtvola. Obdobně mohou být přehlíženy i spojitosti mezi pohřešovanými osobami, které mohou být později

¹²⁶ RESSLER, Robert K. SHACHTMAN, Tom. *Whoever Fights Monsters*. 1st ed. New York: St. Martin's Press, 1992. 314. ISBN 0-312-95044-6, str. 83

¹²⁷ Linkage blindness neboli přehlížení spojitostí, termín poprvé použitý Stevenem A. Eggerem v roce 1984.

odhaleny jako oběti jediného pachatele. Taková situace nastala např. u obětí Teda Bundy, které sdílely velmi podobné fyzické rysy (příloha č. 6). Tři z jeho obětí byly policií posuzovány jako rutinní oznámení o pohřešování osob. Až se čtvrtou nahlášenou obětí byla policií stanovena určitá spojitost mezi pohřešovanými. Těla obětí se začala objevovat až téměř půl roku po stanovení této spojitosti. Včasné zjištění spojitostí tedy může zásadně změnit průběh vyšetřování a výrazně urychlit odhalení pachatele. K přehlížení spojitostí může konkrétně u sériových vražd docházet i v důsledku velkého množství informací a dat, které se hromadí rychleji, než je kriminalisté stíhají zpracovávat. Využívání moderních technologií a již zmíněných systémů jako je ViCAP či ViCLAS je proto za účelem zamezení přehlížení těchto spojitostí zcela nezbytné. Egger fenomén přehlížení spojitostí představoval na modelu USA, kde byl vzhledem k rozloze, administrativnímu členění země a decentralizovanému policejnímu systému vcelku častý.¹²⁸ V reakci na to, že Policie ČR systém ViCLAS již od roku 2019 nevyužívá a nemá informační systém stejné struktury či cílového zaměření se však domnívám, že problematika přehlížení spojitostí může být v budoucnu závažným problémem při vyšetřování sériových vražd v tuzemsku a sousedních zemích.

Jak již bylo řečeno, řádná správa shromážděných dat je pro úspěšné vyšetřování sériových vražd klíčová. K přehlížení podstatných stop totiž dochází, nejsou-li získané informace včas a pravidelně zadávány do elektronických databází a kriminalisté jsou nuceni posuzovat zahlcující množství informací najednou. Dokumenty týkající se vyšetřování by měly být vypracovávány okamžitě, nejlépe před koncem jednotlivých směn. V návaznosti na to by při každé pracovní směně měl být vyhrazen dostatečný čas na zpracování zpráv a poznatků týkajících se probíhajícího vyšetřování.¹²⁹ Pro lepší orientaci v časových souvislostech se doporučuje vizuální sestavení chronologického uspořádání všech relevantních skutečností týkajících se vražedné události doplněné o fotografie z místa činu, znalecké posudky, poznámky kriminalistů atd.

Vztah médií a policejních orgánů podílejících se na vyšetřování sériových vražd je často doprovázen vzájemnou nedůvěrou a kritikou. Z pohledu policejních orgánů totiž média mnohdy publikují neověřené informace a hypotézy, které mohou negativně ovlivňovat vyšetřování. Z pohledu médií policejní orgány zpravidla až příliš velké množství informací nezveřejňují a nedostatečně s médii komunikují. Ve výsledku z tohoto zmatečného vztahu těží

¹²⁸ EGGER, Steven A. Op. cit. Str. 163-175

¹²⁹ MORTON, Robert J. *Serial Murder: Multi-Disciplinary Perspectives for Investigators*. Op. cit. str. 24-25.

pouze pachatel, který se může jen déle vyhýbat odhalení a dopadení. Pro efektivní fungování tohoto vztahu je tak nezbytné, aby byl na straně policejních orgánů sestaven mediální plán týkající se konkrétního vyšetřování sériových vražd. Dle takového plánu by měly být informace médiím poskytovány včasné, na pravidelné bázi a koordinovaně s probíhajícím vyšetřování, aby jeho průběh nebyl ohrožen. S použitím mediálního plánu totiž mohou policejní orgány aktivně ovlivňovat publikované informace, spíše než pouze reagovat a vyvracet falešné a nepodložené zprávy. Tiskové zprávy by vždy měly směřovat k dosažení konkrétního cíle a před zveřejněním by měly být posouzeny vedoucím vyšetřování. Aktivní spolupráce kriminalistů s médii se osvědčila mimo jiné v případě Dennise Radera (BTK), který v období 1974 až 1988 zasílal do médií informace týkající se spáchaných vražd a jeho obětí. V roce 1988 náhle komunikovat přestal a znovu začal až v roce 2004. Policejní orgány využily této skutečnosti a vytvořily strategii, jak navázat s pachatelem vztah. Raderova neopatrná komunikace nakonec vedla k tomu, že do novin zaslal disketu. Z metadat diskety kriminalisté zjistili jeho identitu, což vedlo i k jeho dopadení (příloha č. 7).

Policejní orgány by měly aktivně monitorovat zpravodajství a veškeré nepřesné či lživé informace týkající se obětí, pachatele či vyšetřování co nejdříve adresovat a vyvrátit. V reakci na nedostatek informací ohledně případu se totiž média často uchylují k rozhovorům s externími komentátory (tzv. Talking Heads), mezi které patří jak odborníci, tak pseudoodborníci na problematiku sériových vražd. Ani jedna z těchto skupin však nemá žádnou oficiální roli v probíhajícím vyšetřování. Mezi odborníky patří zpravidla akademici, vysloužilí kriminalisté, vědci a další, zatímco druhou skupinu tvoří spíše samozvaní experti a nadšenci do dané problematiky, kteří však se sériovými vraždami nemají žádné reálné zkušenosti. Výstupy těchto komentátorů mohou podstatně negativně ovlivnit probíhající vyšetřování. Dochází takto k častým spekulacím o motivu či typických rysech pachatele, které mohou dezinformovat veřejnost a zvýšit všeobecný strach a obavy. Může dokonce dojít k ovlivnění chování samotného pachatele, kterého výroky komentátorů mohou poučit o pravděpodobné taktice kriminalistů či o stopách, které opomenul zničit. Vzhledem k tomu je tedy nezbytné, aby určitou odpovědnost přijala sama média a zvážila, zda dát prostor i neodborným komentátorům. Komentátoři z řad odborníků by se v takových případech měli vyjadřovat co možná nejvíce obecně a zbytečně nekomentovat detaily probíhajícího vyšetřování a podniknuté kroky kriminalistů. Policejní orgány by se k věci měly aktivně

vyjadřovat, vzbuzovat ve veřejnosti pocit bezpečí a využívat její pomoci k identifikaci a dopadení pachatele.¹³⁰

¹³⁰ MORTON, Robert J. *Serial Murder: Multi-Disciplinary Perspectives for Investigators*. [online]. Virginia: NCAVC, FBI, 2008 [cit. 20. 4. 2022]. Dostupné z: <https://www.ojp.gov/ncjrs/virtual-library/abstracts/serial-murder-multi-disciplinary-perspectives-investigators>, str. 38-44

5 Případová studie

5.1 Heparinový vrah Petr Zelenka

Petr Zelenka se narodil v roce 1976 do rodiny přísného otce a matky se sklony k depresím. Od roku 1999 pracoval na oddělení ARO Nemocnice Havlíčkův Brod, kde byl zařazen jako středně zdravotnický pracovník – zdravotní sestra. V pracovním kolektivu byl Zelenka oblíbený a pečlivý, ačkoliv často lhal o svém vzdělání a rodině. Značně komplikovaný vztah měl s otcem, který se dlouhodobě negativně vyrovnával se Zelenkovou sexuální orientací. Po určité době se u Zelenky objevily deprese, které řešil alkoholem. To vedlo k agresivním výbuchům chování a hádkám s jeho partnerem. Právě v tomto období začal v nemocnici Zelenka experimentovat na pacientech. Nejprve jim zkoušel aplikovat kombinaci midazolamu¹³¹ s inzulinem, nicméně s efektem, který na pacienty měla, nebyl spokojen, proto následně přistoupil k aplikaci látky snižující srážlivost krve – heparinu.

Zelenka svým obětem úmyslně aplikoval intravenózně různá množství heparinu, čímž některým způsobil smrt a jiným závažné zdravotní komplikace, zředění krve a krvácení, kdy by tito bez včasné lékařské pomoci zemřeli. Zelenka heparin aplikoval tak, že do stříkačky natáhl 5 ml látky (25.000 jednotek) a neindikovaně ji pacientům aplikoval do centrální žíly v dávkách od 5 ml do 3x 5 ml jednorázově (až 75.000 jednotek), přičemž věděl, že běžně aplikovaná celková dávka heparinu činí 20.000 až 30.000 jednotek během 24 hodin. Vzhledem ke špatnému zdravotnímu stavu pacientů, kteří byli obvykle po náročných operacích, měly aplikované dávky heparinu velký vliv na jejich zdravotní stav.

Zelenkovo jednání se podařilo odhalit díky přičinění primáře oddělení MUDr. Pavla Longina, který jako první zaregistroval zvýšený počet závažných poruch srážlivosti krve, které se na podobných odděleních vyskytují přibližně dvakrát za rok. Poté, co primář Longin situaci konzultoval s dalšími odborníky a provedl řadu opatření, došel v srpnu 2006 k podezření, že poruchy krevního srážení mohou být vyvolány vysokou dávkou heparinu. Ačkoliv byly učiněny další opatření a došlo k přeškolení sester v dávkování heparinu, ke konci srpna 2006 byly u dvou pacientek zjištěny další poruchy srážlivosti krve. Vzhledem

¹³¹ Léčivo používané pro léčbu křečí se sedativními a spánek navozujícími účinky.

k tomu, že primář Longin měl stále podezření na pochybení při dávkování heparinu, snažil se vytipovat sestru, která se u těchto poruch vyskytuje nejčastěji. Prověřováno bylo 23 poruch u 16 pacientů, přičemž bylo zjištěno, že u všech 23 poruch se ve směně vyskytoval Zelenka, a kromě jednoho případu se jednalo o pacienty, které neměl na starosti. V září 2006 nastoupil po dovolené Zelenka na noční směnu, během níž byl přijat pacient s vážnými zraněními, jehož krvácení však bylo v normě. Až kolem 5. hodiny ranní bylo pacientovo krvácení natolik intenzivní, že jej ohrožovalo na životě a muselo mu být podáno antidotum. Na základě kontroly vzorků bylo další den zjištěno, že pacient dostal heparin i když ho v té době již 50 hodin dostávat neměl a 12 hodin před odběrem byly hodnoty krevního srážení v normě. Primář Longin o celé záležitosti informoval vedení nemocnice, kdy vyslovil i podezření na Zelenku, jemuž následně dne 26. 9. 2006 předal výpověď. V říjnu 2006 podala nemocnice Havlíčkův Brod ve věci trestní oznámení na neznámého pachatele. Zelenka mezitím nastoupil do zaměstnání v nemocnici Jihlava. Dle vyjádření primáře Longina se případem nikdo nezabýval, a proto se na policii obrátil osobně. Při primářově výslechu 30. 11. 2006 zaznělo i Zelenkovo jméno a 1. 12. 2006 byl Zelenka zatčen a vztah do vazby.

Při výslechu v rámci přípravného řízení se Zelenka k jednání přiznal a popsal své působení na oddělení ARO s tím, že i potvrdil, že byl seznámen se zdravotními stavy pacientů, kteří na tomto oddělení leželi, zná účinky léku heparin i jeho dávkování a rovněž zná antidotum, které je nutno podat v případě přeheparizování pacienta. Dále uvedl, že v té době chodil do práce otrávený, unavený a u jednotlivých pacientů studoval základní diagnózu, pro kterou byli na oddělení ARO přijati. Dle Zelenkových slov byli tito pacienti v těžkém zdravotním stavu a on jim v důsledku fyzické únavy neoprávněně podal heparin. Činil tak, neboť chtěl přivést sloužící lékaře ke zmatku, případně do pocitu nejistoty o tom, co se danému pacientovi děje. Zelenka si oběti nevybíral specificky, heparin aplikoval těm, ke kterým měl lepší přístup. Při dalším výslechu uvedl, že si uvědomoval, čeho se dopouští, ovšem s neoprávněným podáváním heparinu nebyl schopen přestat. Vzhledem k relativně častému výskytu zdravotních komplikací a úmrtí pacientů na oddělení ARO se Zelenkovi jeho jednání dařilo skrývat a neměl strach z odhalení. Sám tvrdil, že měl dobrý pocit z toho, že o neoprávněném podání heparinu ví pouze on a lékaři si se zdravotními problémy pacientů neví rady. V průběhu hlavního líčení však Zelenka výše zmíněné výpovědi změnil a tvrdil, že nedokáže určit, komu a jaké množství heparinu podal. Tvrdil, že jeho výpovědi v přípravném řízení byly poznamenány tím, že jej policisté po zatčení a dále i v průběhu výslechu mlátili, čemuž měl být přítomen kromě vyslyšajících policistů i soudní lékař MUDr. Josef Pleskot. Zelenka tedy dle svých slov vypověděl to, co si policisté, kteří prováděli výslech, přáli, neboť

měl strach, že v bití budou pokračovat. Důkazem tohoto násilí měla být tržná rána, kterou měl Zelenka na čele. Jak vyslyšajících policisté, tak i výslechu přítomný soudní lékař Pleskot však uvedli, že Zelenka měl tuto ránu na čele již když byl přivezen na policii a zranění tak zřejmě utrpěl při zatýkání. Tvrzení Zelenky o násilí při výslechu bylo dle soudu jednoznačně vyvráceno výpověďmi vyslyšajících policistů, přítomného soudního lékaře Pleskota, jakož i přílohovým spisem Inspekce ministra vnitra, která se touto věcí zabývala. Veškeré výslechy byly dle konstatování soudu provedeny zákonným způsobem za přítomnosti obhájců, státní zástupkyně a vyšetřovatelů.

Při hlavním líčení řada svědků, která pracovala v nemocnici Havlíčkův Brod buď jako zdravotní sestry nebo jako lékaři, vypověděla, že poté, co Zelenka opustil oddělení, se počet krvácivých stavů výrazně klesl.

Na Zelenku byl vypracován znalecký posudek z oboru zdravotnictví, odvětví psychiatrie a oboru zdravotnictví, odvětví psychiatrie se specializací klinická psychologie. Dle znaleckého posudku se u Zelenky vyskytovaly příznaky typické pro syndrom vyhoření, tj. snížení pracovního nasazení, pocit nedostatku uznání, zneužívání alkoholu a léků proti úzkostem. Zároveň se však vyskytovaly i příznaky atypické pro syndrom vyhoření, tj. snaha způsobit na oddělení chaos, snaha poměřovat se s lékaři. Dle znalce Zelenka nabýval přesvědčení, že je nepolapitelný a že si může dovolit cokoliv, neboť mu jednání dlouhodobě procházelo. Zároveň však není možné jeho chování charakterizovat jako neodolatelně nutkové, neboť v případě hrozícího nebezpečí by se dokázal ovládnout¹³². Zelenkovým motivem byla údajně představa moci nad ostatními, především nad lékaři. Zelenka své jednání ospravedlňoval do určité míry i léky, které v té době bral, avšak dle znalce ty na jeho jednání vliv nemohly mít, neboť jde spíše o léky s tlumícími účinky. V souvislosti se syndromem vyhoření Zelenka zjistil, že při podání heparinu dochází na oddělení k akci a zároveň nedochází k trestu, proto v tomto jednání dále pokračoval.

Další znalecké posudky byly zpracovány z oboru zdravotnictví, odvětví soudního lékařství, které na základě pitvy jednoho z pacientů potvrdily příčinnou souvislost mezi neoprávněným podáním heparinu a smrtí pacienta. Znalcem bylo dále potvrzeno, že je velký rozdíl, je-li jednorázově podán heparin ve vysoké dávce člověku zdravému a pacientovi hospitalizovanému na oddělení ARO. V takovém případě je podání schopné bezprostředně

¹³² Zelenka totiž před znalcem uvedl: „*Kdybych věděl, že můžu být přistižen, tak bych s tím přestal, nelákalo by mě to. Tedy nejen, že bych to nedělal, mě by to ani nelákalo.*“

ohrožit pacienty na životě. Antidotum na heparin rovněž nelze podávat v případě, že není známa dávka podaného heparinu.¹³³

Za spáchání 7 dokonaných vražd a 10 pokusů vražd byl Zelenka dne 21. 2. 2008 odsouzen k výjimečnému trestu odnětí svobody na doživotí.

Zelenka vykazoval většinu znaků organizovaného nesociálního pachatele. Své činy plánoval a vyčkával vhodné chvíle, aby obětem heparin aplikoval. Pokud však taková chvíle nepřišla, byl schopen čekat dál a nepodnikat kroky, které by ho mohly prozradit. Byl si plně vědom svých činů a bral je pouze jako experimenty. Z hlediska motivu lze Zelenku charakterizovat na rozmezí 3 kategorií, jako vraha orientovaného na moc, vraha z milosrdenství a hédonistického vraha (konkrétně podtyp vrah z nadšení). S vrahem z milosrdenství jej spojovalo především místo činu a typ oběti. Na rozdíl však od tohoto typu vraha Zelenkovým motivem nebyla pomoc při odchodu ze světa, ale částečně to byla zvědavost a experimentování se životy pacientů (tedy podobně jako u vrahů z nadšení). Zelenkovou primární motivací však byla moc nad lékaři, kteří nevěděli, jak pacientům pomoci, zatímco on to věděl.¹³⁴ To, že páchal své činy především z touhy po moci, potvrzuje i výběr oběti, tj. staří a nejvíce zranitelní. Podle slov vyšetřovatele Michala Hynka¹³⁵ totiž Zelenka neměl odhodlání ublížit někomu, kdo by byl při vědomí a dokázal by se alespoň určitým způsobem bránit. Vybíral si proto oběti, které byly vůči němu bezmocné, což uspokojovalo jeho touhu po moci. Zelenkův modus operandi se zřejmě dynamicky rozvinul pouze jednou, a to když přešel z aplikování kombinace midazolamu s inzulinem na aplikování heparinu. Poté již byl modus operandi konzistentní, tj. opakované podávání heparinu obětem. Vzhledem k tomu, že Zelenka činy páchal organizovaně tak, aby se na ně nepřišlo, nelze v jeho jednání spatřovat žádnou očividnou signaturu. Jak již bylo uvedeno dříve, signatura poukazuje na jedinečnost osobnosti pachatele, v podstatných prvcích zůstává stejná a je založena na pachatelových představách. Signaturní aspekt tak lze pozorovat jedině ve výběru oběti, tedy naplňování vnitřní touhy po moci skrz vraždění těch, kteří se nemohou bránit.

¹³³ Rozsudek Krajského soudu v Hradci Králové ze dne 21. 2. 2008, č. j. 9 T 13/2007-2085

¹³⁴ DRBOHLAV, Andrej. Op. cit. 440–441.

¹³⁵ *Legendy kriminalistiky*: Heparinový vrah. [online]. Česká televize, 2018. [cit. 3. 10. 2022]. Dostupné z: <https://www.ceskatelevize.cz/porady/10993853591-legendy-kriminalistiky/318295350010001/>

Závěr

Přestože jsou sériové vraždy v populární kultuře velmi oblíbeným tématem, ve skutečnosti jsou poměrně ojedinělé. Stále však jde o závažný jev, který je schopen podstatně narušit bezpečnost a stabilitu společnosti.

Vzhledem k malému výskytu sériových vražd na území České republiky se o tomto tématu v české odborné literatuře píše jen zřídka. V mnohých publikacích je problematika sériových vražd spojována a někdy i zaměňována s problematikou vražd masových a specifika sériových vraždů jsou často zkoumána pouze povrchně. To může vzbuzovat dojem, že se tento problém naší země vůbec netýká, ani týkat nebude a není tak potřeba jeho odborného zpracování. V případě nečekaného výskytu sériových vražd v České republice by však takový nedostatek odborné literatury a speciálních metodik mohl značně ztížit pachatelovo dopadení. Z tohoto důvodu jsem považoval za důležité vymezit problematiku komplexněji, a to jak v obecné rovině, tak na konkrétních příkladech. S ohledem na menší množství české odborné literatury k tématu, jsem v práci pracoval s převážně zahraničními zdroji a poznatky z nich získané jsem se snažil aplikovat mimo jiné i na příklady z české praxe.

„Běžné“ vraždy jsou bez pochyby nežádoucím a zavrženímhodným jevem. Postihují však relativně užší okruh osob, než vraždy sériové. Vražda z afektu mezi manžely zajisté nevzbudí ve společnosti takový strach jako série brutálních vražd neznámého pachatele. U běžných vražd je zpravidla pachatel a jeho motivace (zisk, žárlivost, pomsta atd.) známa a veřejnost se tak necítí být ohrožena. V případě sériových vražd však motiv pachatele nemusí být často dlouho znám ani samotným kriminalistům. Kdokoliv se tak může cítit jako potenciální oběť. Rozpoznat navíc sériové vrahy od běžné populace je téměř nemožné. Zpravidla totiž nenaplnují televizní stereotypy a mohou jimi být právě ti, do jejichž rukou vkládá společnost svou důvěru.

Vyšetřování sériových vražd je obvykle zdlouhavý a komplikovaný proces, který se může prodlužovat s každou novou obětí. Proto při něm mají obzvlášť důležité postavení vyšetřovatelé ve vedoucích pozicích. Ti totiž musí stanovit přesný postup a správně rozdělit jednotlivé úkoly každému, kdo se vyšetřování účastní. K tomu, aby bylo vyšetřování úspěšné, je nezbytné rozpoznání sekvenčního aspektu vražd. Sérii lze identifikovat nalezením spojitostí a vzájemným propojením dílčích vražd. Spojitosti jsou často rozmanité a náročnost jejich nalezení odvíjí od řady faktorů (např. rozloha území, pečlivost a organizovanost pachatele při zahlazování stop atd.). Odhalení série je o to komplikovanější, jsou-li spojitosti přehlíženy,

nejsou-li shromážděná data dostatečně spravována nebo zasahují-li do vyšetřování média. K usnadnění vyšetřování sekvenčně páchaných trestných činů slouží kriminalistům řada informačních systémů, do nichž jsou průběžně zadávány shromážděné informace týkající pachatele, oběti, modu operandi a další relevantních skutečností. Ukončení provozu systému ViCLAS a absence systému stejné struktury tak může v budoucnu pro českou policii představovat značnou komplikaci při vyšetřování sériových vražd. Za účelem efektivnější přeshraniční spolupráce států při vyšetřování sériové trestné činnosti by bylo vhodné zvážit i možnost jednotného informačního systému na úrovni členských států EU.

Cílem diplomové práce bylo poskytnout komplexnější pohled na problematiku sériových vražd a jejich vyšetřování. Věřím, že se mi pomocí teorie i praktických příkladů podařilo poskytnout tento pohled a úspěšně rozebrat specifika sériových vražd a jejich vyšetřování.

Seznam použitých zdrojů

1. MONOGRAFIE

- BARTOL, Curt, R. *Criminal Behavior: A Psychosocial Approach*. 7th ed. New Jersey: Prentice Hall College Div, 2002. 657 s. ISBN 0-13-185049-0.
- ČÍRTKOVÁ, Ludmila. *Forenzní psychologie*. 3 vyd. Plzeň: Aleš Čeněk, 2013. 445 s. ISBN 978-80-7380-461-9.
- ČÍRTKOVÁ, Ludmila. *Moderní psychologie pro právníky*, 1. vydání. Praha: Grada Publishing, a.s., 2008. 160 s. ISBN 978-80-247-2207-8.
- DOUGLAS, John E. RESSLER, Robert K. *Crime Classification Manual. A Standard System for Investigating and Classifying Violent Crimes*, 2nd ed. San Francisco: Jossey-Bass, 2006. 572 s. ISBN 978-0-7879-8501-1.
- DRBOHLAV, Andrej. *Psychologie sériových vrahů. 200 skutečných případů brutálních činů sériových vrahů současnosti*. 1 vyd. Praha: Grada Publishing, a.s. 472 s. ISBN 978-80-247-4371-4
- EGGER, Steven A. *Serial Murder: An Elusive Phenomenon*. Westport: Praeger Publishers, 1990. 260 s. ISBN 0-275-92986-8.
- GŘIVNA, Tomáš. SCHEINOST, Miroslav. ZOUBKOVÁ, Ivana a kol. *Kriminologie*. 5. vyd. Praha: Wolters Kluwer ČR, 2019, 588 s. ISBN 978-80-7598-554-5.
- HICKEY, Eric W. *Serial murderers and their victims*. 2nd ed. Belmont: Wadsworth Pub. Co. 1997. 324 s. ISBN 0-534-50704-2.
- HOLMES, Ronald M. HOLMES, Stephen T. *Serial Murder*. 3rd ed. Los Angeles: SAGE Publications Inc., 2009. 292 s. ISBN 978-1-4129-7442-4.
- HOLMES, Warren D. *Criminal Interrogation: A Modern Format for Interrogating Criminal Suspects Based on the Intellectual Approach*. Springfield: Charles C. Thomas Publisher, Ltd., 2002. 165 s. ISBN 0-398-07319-8.
- JELÍNEK, Jiří a kol. *Trestní právo hmotné. Obecná část. Zvláštní část*. 7. vyd. Praha: Leges, 2019, 1000 s. ISBN 978-80-7502-380-3.
- KONRÁD, Zdeněk a kol. *Metodika vyšetřování jednotlivých druhů trestných činů*. 3. vyd. Praha: Vydavatelství PA ČR, 1999. 219 s. ISBN 80-7251-023-1.
- KONRÁD, Zdeněk. PORADA, Viktor. STRAUS, Jiří. SUCHÁNEK, Jaroslav. *Kriminalistika. Kriminalistická taktika a metodiky vyšetřování*. 2 vyd. Plzeň: Aleš Čeněk, 2021. 417 s. ISBN 978-80-7380-859-4.

- MORTON, Robert J. *Serial Murder: Multi-Disciplinary Perspectives for Investigators*. [online]. Quantico, VA: NCAVC, FBI, 2008 [cit. 20. 4. 2022]. Dostupné z: <https://www.ojp.gov/ncjrs/virtual-library/abstracts/serial-murder-multi-disciplinary-perspectives-investigators>
- MORTON, Robert. TILLMAN, Jennifer. GAINES, Stephanie. *Serial Murder. Pathways for Investigation*. [online]. Washington, D.C.: U.S. Department of Justice. [cit. 21. 2. 2022]. Dostupné z: <https://www.fbi.gov/file-repository/serialmurder-pathwaysforinvestigations.pdf/view>
- MURPHY, Gerad R. WEXLER Chuck. *Managing a Multijurisdictional Case*. [online]. Washington: Police Executive Research Forum, 2004. ISBN 1-878734-82-2.
- MUSIL, Jan. KONRÁD, Zdeněk. SUCHÁNEK, Jaroslav. *Kriminalistika*. 2. vyd. Praha: C. H. Beck, 2004, 606 s. ISBN 80-7179-878-9
- NORRIS, Joel. *Serial Killers. The Growing Menace*. London: Arrow Books Limited, 1990. 354 s. ISBN 0-099-71750-6.
- PORADA, Viktor a kol. *Kriminalistická metodika vyšetřování*. Plzeň: Aleš Čeněk, 2007. 231 s. ISBN 978-80-7380-042-0.
- RESSLER, Robert K. SHACHTMAN, Tom. *Whoever Fights Monsters*. 1st ed. New York: St. Martin's Press, 1992. 314. ISBN 0-312-95044-6.
- SPURNÝ, Joža. *Psychologie výslechu*. Plzeň: Aleš Čeněk, 2010. 154 s. ISBN 978-80-7380-153-3.
- STACH, Jan. *Metodika vyšetřování vražd*. 1. vyd. Vydavatelství PA ČR, 2005. 56 s. ISBN 80-7251-194-7.
- STRAUS, Jiří a kol. *Kriminalistická metodika*. 2. vyd. Plzeň: Aleš Čeněk, 2008. 320 s. ISBN 978-80-7380-124-3.
- VRONSKY, Peter. *Sons of Cain: a history of serial killers from stone age to the present*. 1st ed. New York: Berkley, 2018. 407 s. ISBN 978-0-69-817614-0.

2. ČLÁNKY Z PERIODIK

- BAUML, Karl-Heinz T. Trißl Lukas. Selective memory retrieval can revive forgotten memories. *PNAS*. Washington D. C.: National Academy of Sciences, 2022 119 (8). ISSN 0027–8424.
- CANTER, David V. WENTIK, Natalia. An empirical test of the Holmes and Holmes serial murder typology. *Criminal Justice and Behavior*. Thousand Oaks, CA: SAGE Publications, 2004, 31 (4). s. 489–515. ISSN 0093-8548.

- DOUGLAS, John E. MUNN, Corinne. Violent Crime Scene Analysis. Modus Operandi, Signature, and Staging. *FBI Law Enforcement Bulletin*. Washington: FBI, February 1992, 61 (2). s. 1–10. ISSN 0014–5688.
- EHRLICH, Brenna. Why were there so many serial killers between 1970 and 2000 – and where did they go? In: *rollingstone.com* [online]. 10. 2. 2021. [cit. 7. 2. 2022]. Dostupné z: <https://www.rollingstone.com/culture/culture-features/serial-killers-1970s-2000s-murders-1121705/>
- FERGUSON, Christopher, WHITE, Dana, CHERRY, Stacey, LORENZ, Marta, BHIMANI, Zhara. Defining and classifying serial murder in the context of perpetrator motivation. *Journal of Criminal Justice*. Amsterdam: Elsevier B. V., 2003, 31 (3). s. 287-292. ISSN 0047-2352.
- FOX, James Alan. LEVIN, Jack. Multiple Homicide: Patterns of Serial and Mass Murder. *Crime and Justice*. Chicago: The University of Chicago Press, 1998, vol. 23, s. 407–455. ISSN 0192-3234.
- GEBERTH, Vernon, J. Mass, serial and sensantional homicides: The investigative perspective. *Bulletin of the New York Academy of Medicine: Journal of Urban Health*. Berlin: Springer Science+Bussiness Media, 1986, 62 (5). s. 492–496. ISSN 00287091.
- HAZELWOOD, Robert R. DOUGLAS, John. E. The Lust Murderer. *FBI Law Enforcement Bulletin*. Washington, D. C.: Public Affairs Office, April 1980, 49 (4). s. 18–21. ISSN 0014–5688.
- LAUPY, Milan. Forezní genetická analýza DNA a její význam při dokazování. *Bulletin advokacie*. Praha: Česká advokátní komora, 4/2002, str. 48. ISSN 1210-6348.
- MACQUEEN, Ken, MACDONALD, Nancy. How to Talk to a Suspected Serial Killer. *Maclean's*. Toronto: St. Joseph Communications, 2007, 120 (5), s. 38-39. ISSN 0024-9262.
- SUTTON, M. R., KEATLEY, David. Cooling-off periods and serial homicide:A case study approach to analysing behaviour between murders. *Forensic Science International: Mind and Law*. Amsterdam: Elsevier B. V. 2021, vol. 2. ISSN 2666-3538,
- SZCZEPAŃSKI, Tomasz. Dactyloscopy over the centuries. *PROBLEMY KRYMYNALISTYKI*. Warszawa: Wydawnictwo CLKP, 2019, vol. 303, s. 47-54. ISSN 0552–2153,

- VYCHODIL, Miroslav. Rekonstrukce trestného činu I. a II. část. *Bulletin advokacie*. Praha: Česká advokátní komora, 8/1997 a 8/1997, ISSN 1210-6348.
- WOLFGANG, Martin F. Victim Precipitated Criminal Homicide. *The Journal of Criminal Law, Criminology, and Police Science*. Chicago: Northwestern University Pritzker School of Law, May-June 1957, 48 (1). ISSN 00220205.

3. PRÁVNÍ PŘEDPISY A JUDIKATURA

- GRIVNA, Tomáš. ŠÁMAL, Pavel. VÁLKOVÁ, Helena a kol. *Oběti trestných činů. Komentář*. 2. vydání. Praha. C. H. Beck, 2020 791 s. ISBN 978-80-7400-793-4.
- ŠÁMAL, Pavel a kol. *Trestní řád. Komentář*. 7. vydání. Praha: C. H. Beck, 2013. 4700 s. ISBN 978-80-7400-465-0.
- ŠÁMAL, Pavel a kol. *Trestní zákoník. Komentář*. 2. vyd. Praha: C. H. Beck, 2012, 3614 s. ISBN 978-80-7400-428-5.
- Rozsudok Najvyššieho súdu SR z 10. 7. 1990, sp. zn. 3 To 20/90
- Rozsudek Krajského soudu v Hradci Králové ze dne 21. 2. 2008, č. j. 9 T 13/2007-2085
- Rozsudek Vrchního soudu v Praze ze dne 26. 7. 2016, č. j. 7 To 20/2016

4. WEBOVÉ STRÁNKY

- Encyclopaedia Britannica. *Gilles de Rais: History's First Serial Killer?* [online]. [cit. 7. 2. 2022]. Dostupné z: <https://www.britannica.com/story/gilles-de-rais-historys-first-serial-killer>
- Encyclopaedia Britannica. *H. H. Holmes* [online]. [cit. 7. 2. 2022]. Dostupné z: <https://www.britannica.com/biography/H-H-Holmes>
- HANSLEY, Keith. Liu Pengli – The Serial Killer King Of The Han Dynasty. In: *thehistorianshut.com* [online]. 13. 4. 2019 [cit. 7. 2. 2022]. Dostupné z: <https://thehistorianshut.com/2019/04/13/liu-pengli-the-serial-killer-king-of-the-han-dynasty/>
- Jack the Ripper 1888. *FINGERPRINTING AND CSI TECHNIQUES USED ON THE JACK THE RIPPER MURDERS*. [online]. [cit. 7. 2. 2022]. Dostupné z: <https://www.jack-the-ripper.org/investigation-techniques.htm>

- JEDLIČKA, Miloslav. Jaroslav Stodola a Dana Stodolová. In: *Kriminalistika.eu* [online]. [cit. 1. 10. 2022]. Dostupné z: <https://kriminalistika.eu/muzeumzla/stodola/stodola.html>
- LAMPLEY, Steven. The Psychological Phases of Serial Killers. In: *Psychologytoday.com* [online]. 25. 8. 2020 [cit. 9. 3. 2020]. Dostupné z: <https://www.psychologytoday.com/us/blog/captivating-crimes/202008/the-psychological-phases-serial-killers>
- MAREŠOVÁ, Alena. MARTÍNKOVÁ, Milada. O významu poznávání obětí trestné činnosti. In: *mvcr.cz* [online]. Praha, IKSP, 2009. [dat. Cit. 19. 2. 2022]. Dostupné z: <https://www.mvcr.cz/clanek/o-vyznamu-poznavani-obeti-trestne-cinnosti.aspx>
- MURPHY, Jessica. Why were there so many serial killers in the 1980s? In: *bbc.com* [online]. 31. 8. 2018. [cit. 7. 2. 2022]. Dostupné z: <https://www.bbc.com/news/world-us-canada-45324622>
- RAMSLAND, Katherine. The Lust Murderer: Asocial vs. Nonsocial. In: *Psychologytoday.com* [online]. 11. 1. 2015. [cit. 16. 2. 2022]. Dostupné z: <https://www.psychologytoday.com/us/blog/shadow-boxing/201501/the-lust-murderer-asocial-vs-nonsocial>
- RATH, Martin. Belichtete Augen – absurde Kriminalistik. In: *lto.de* [online]. 18. 12. 2011. [cit. 7. 2. 2022]. Dostupné z: <https://www.lto.de/recht/hintergruende/h/abwege-der-rechtsgeschichte-belichtete-augen-absurde-kriminalistik/>
- SENETOVÁ, Nikola. „Nešvary“ rekognice. In: *epravo.cz* [online]. 23. 2. 2021. [cit. 25. 3. 2022]. Dostupné z: <https://www.epravo.cz/top/clanky/nesvary-rekognice-112570.html>

5. JINÉ PRAMENY

- GROSS, Molly. *Serial Murder and Media Coverage*. Florida, 2020. Honors Undergraduate Thesis. University of Central Florida. Thesis Chair: Stephen Holmes. Dostupné z: <https://stars.library.ucf.edu/cgi/viewcontent.cgi?article=1864&context=honorstheses>
- SIMKIN, Mikhail V. ROYCHOWDHURY, Vwani P. *Estimating the number of serial killers that were never caught*. [online]. Los Angeles: Department of

- Electrical and Computer Engineering, University of California, 2021 [cit. 3. 10. 2022] Dostupné z: <https://doi.org/10.48550/arXiv.2109.11051>
- BISBING, Richard E. Trace Evidence in Real Crime Laboratory. In: MOZAYANI, Ashraf. NOZIGLIA, Carla. *The Forensic Laboratory Handbook: Procedures and Practice*. Totowa, NJ: Humana Press, 2006. ISBN 978-1-58-829464-7.
 - *Legendy kriminalistiky: Heparinový vrah*. [online]. Česká televize, 2018. [cit. 3. 10. 2022]. Dostupné z: <https://www.ceskatelevize.cz/porady/10993853591-legendy-kriminalistiky/318295350010001/>

Seznam příloh

- **Příloha č. 1:** Příklad předem připravených nástrojů používaných Tedem Bundyem; zdroj: <https://allthatsinteresting.com/ted-bundy-car>
- **Příloha č. 2:** Příklad fáze trofeismu – fotografie mrazáku Jeffreyho Dahmera s ostatky jeho obětí; zdroj: <https://allthatsinteresting.com/jeffrey-dahmer>
- **Příloha č. 3:** Příklad ukryvání těla oběti orlickými vrahy v sudu; zdroj: <http://databazeznamychmist.cz/ceska%20republika/orlicki-vrazi-mista-shozu-sudu/>
- **Příloha č. 4:** Ukázka systému ViCAP; zdroj: <https://www.fbi.gov/wanted/vicap/unidentified-persons/john-doe-lake-barkley-ky/vicap-alert-2017-03-05-unidentified-remains-ky-003.pdf/view>
- **Příloha č. 5:** Ukázka fotodokumentace z rekonstrukce trestného činu u spartakiádního vraha Jiřího Straky; zdroj: <http://databazeznamychmist.cz/ceska%20republika/spartakiadni-vrah-pripad-vlasta-prepadeni/>
- **Příloha č. 6:** Fotografie obětí Teda Bundyho sdílející podobné fyzické rysy; zdroj: <https://www.thesun.co.uk/news/5791674/ted-bundy-serial-killer-victims/>
- **Příloha č. 7:** Ukázka z komunikace Dennise Radera (BTK) s policií ohledně diskety, která vedla k jeho dopadení; zdroj: <https://www.theatlantic.com/technology/archive/2014/01/the-floppy-did-me-in/283132/>

Příloha č. 1: Příklad předem připravených nástrojů používaných Tedem Bundym.

Příloha č. 2: Příklad fáze trofeismu – fotografie mrazáku Jeffreyho Dahmera s ostatky jeho obětí; vlevo na fotografii je viditelná lebka zabalená v igelitovém sáčku.

Příloha č. 3: Příklad ukryvání těla oběti orlickými vrahy v sudu.

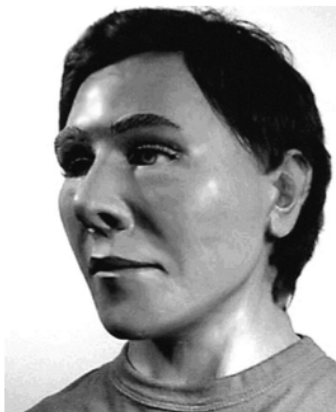
Federal Bureau of
Investigation

Violent Criminal Apprehension
Program (ViCAP)

ViCAP ALERT UNIDENTIFIED REMAINS – LAKE BARKLEY, KY

Attention: Homicide, Missing Persons and Crime Analysis Units

Recovered: May 6 1999
Location: Lake Barkley, Lyon
County, Kentucky
Race: White **Sex:** Male
Hair: Brown **Eyes:** Unknown
Age: 35 – 50 years old
Height: 5'6" – 6'1"
Weight: 235 – 255 pounds
Agency Case #: 01-99-0902
NamUs #: UP75

On May 6, 1999, the victim was discovered floating in Lake Barkley, in Lyon County, Kentucky. The victim, a white male, about 5'6" to 6'1" inches tall and between 35 to 50 years old, was wrapped in semi-truck snow chains and electrical wire. He had extensive dental work to include a permanent bridge, porcelain and gold crowns, and numerous dental fillings. The victim had suffered a broken leg during his life. The victim was wearing multiple layers of clothes to include; an extra-large white t-shirt with "No Fear Sports Bar" logo on the front and "No Fear Gear" logo on the back (pictured above), 38" by 30" blue jeans, blue and white nylon Starter windbreaker emblazoned with the Dallas Cowboys' logo, a green nylon Reebok jacket, and 10½ wide white leather "Voit" tennis shoes. For additional information and photographs regarding this victim, refer to the National Missing and Unidentified Persons System (NamUs) database, case report number UP# 75.

To provide or request additional information, please contact Detective David Dick, Kentucky State Police, Mayfield, Kentucky, at (270) 856-3721, or david.dick@ky.gov, or FBI ViCAP at (800) 634-4097 or vicap@leo.gov.

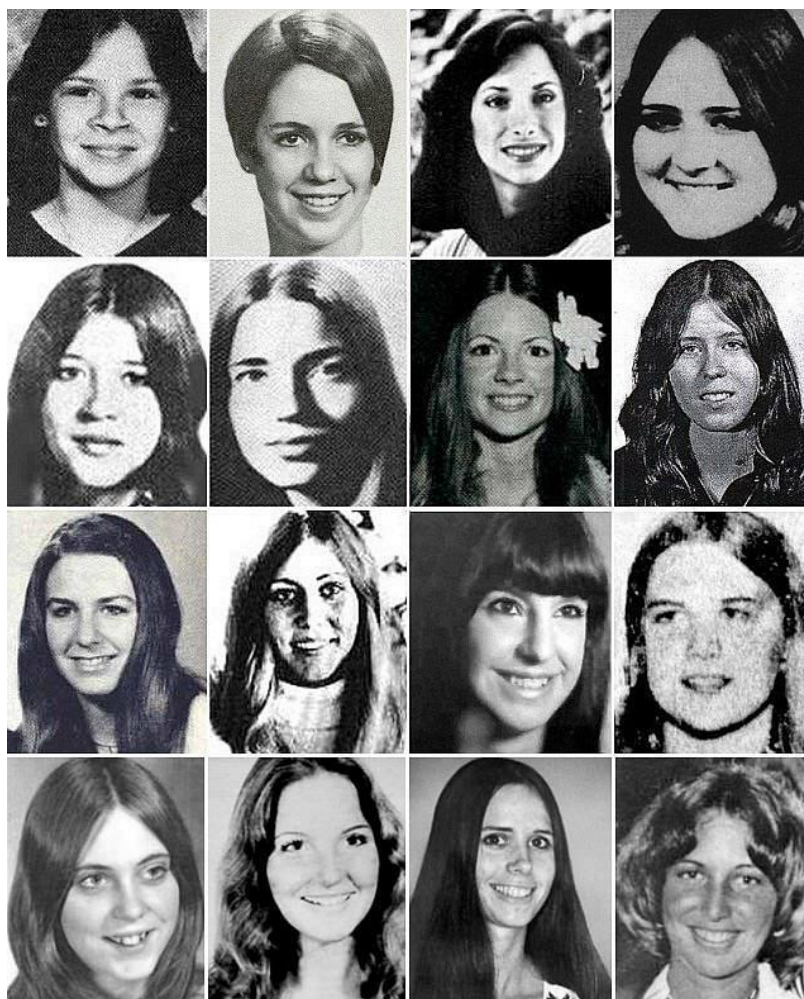
Contact ViCAP for information on how your agency can obtain access to the ViCAP Web National Crime Database.

ViCAP Alert # 2017-03-05 / Released: 03/21/2017 / GWW
To review this or other ViCAP Alerts, please go to <http://www.fbi.gov/wanted/vicap>

Příloha č. 5: Ukázka fotodokumentace z rekonstrukce trestného činu u spartakiádního vraha Jiřího Straky.

Příloha č. 6: Fotografie obětí Teda Bundyho sdílející podobné fyzické rysy.

Příloha č. 7: Ukázka z komunikace Dennise Radera (BTK) s policií ohledně diskety, která vedla k jeho dopadení.

COMMICATION

Can I communicate with Floppy and not be traced to a computer. Be honest. Under Miscellaneous Section, 494, (Rex, it will be OK), run it for a few days in case I'm out of town-etc. I will try a floppy for a test run some time in the near future-February or March.

3216912

Abstrakt

Tématem diplomové práce jsou sériové vraždy a jejich vyšetřování. Cílem textu je poskytnutí komplexnějšího pohledu na problematiku sériových vražd.

V současné době výskyt sériových vražd celosvětově klesá. Přesto jde stále o jev velmi aktuální, neboť je schopen výrazně narušit stabilitu společnosti.

Práce nejprve fenomén sériových vražd zkoumá z pohledu mezinárodně uznávaných definic a platného českého práva. Analyzovány jsou jednotlivé komponenty definic, odlišení různých druhů mnohonásobných usmrcení člověka a historický vývoj fenoménu. Pomocí dvou základních typologií jsou rozděleni pachatelé sériových vražd na základě jejich chování na místě činu a motivu k vraždám. Oběti jsou zkoumány jak v rovině obecné viktimologie, tak z hlediska dispozic a předpokladů osob stát se oběťmi sériových vražd. Způsob páčání sériových vražd je rozdělen na dvě složky, kterými jsou vnější pozorovatelné projevy pachatele a psychické procesy odehrávající se v jeho mysli. Je vysvětlen rozdíl mezi modem operandi a signaturou pachatele a jejich význam při vyšetřování. Proces vyšetřování sériových vražd je zkoumán na metodice vyšetřování vražd pomocí speciálních postupů převzatých především ze zahraničí. Podrobněji je rozebrána komunikace a vztah policejních orgánů s médii a veřejností a to, jaký vliv mohou mít tyto skutečnosti na probíhající vyšetřování. Představeny jsou tři nejdůležitější problémy, které se při vyšetřování mohou vyskytnout, konkrétně jde o přehlížení spojitostí, správu dat a intervenci médií do vyšetřování. V závěru práce je pozornost věnována případu českého heparinového vraha Petra Zelenky, který je analyzován pomocí poznatků získaných v diplomové práci.

Diplomová práce je doplněna případy z praxe, které usnadňují orientaci v problematice a umožňují pochopení jednotlivých kapitol.

Klíčová slova: trestní právo, sériové vraždy, vyšetřování

Abstract

The topic of the thesis is serial murder and its investigation. The aim of the text is to provide a more comprehensive view on the issue of serial murder.

Nowadays, the incidence of serial murder is decreasing worldwide. Nevertheless it is still a very topical phenomenon, as it is capable of significantly disrupting the stability of society.

The thesis first examines the phenomenon of serial murder from the perspective of internationally accepted definitions and current Czech law. The individual components of the definitions, the distinction between different types of multicide and the historical development of the phenomenon are then analysed. Using two fundamental typologies, the perpetrators of serial are classified based on their behaviour at the crime scene and their motive for the murders. Victims are examined both in terms of general victimology and in terms of the predispositions to become a victim of serial murder. The method of committing serial murder is divided into two components, which are the external observable manifestations of the perpetrator and the psychological processes taking place in his mind. The difference between the modus operandi and the signature of the perpetrator and their importance in the investigation is explained. The investigation of serial murder is examined using special techniques adopted mainly from abroad. The communication and relationship between the police, the media and the public and how this can affect an ongoing investigation is discussed in detail. Three of the most important problems that can arise during an investigation are presented, namely the linkage blindness, data management and the intervention of the media in the investigation. The thesis concludes with a focus on the case of the Czech heparin killer Petr Zelenka, which is analysed using the insights gained in the thesis.

The thesis is supplemented with real life examples, which facilitate the orientation in the issue and enable the understanding of individual chapters.

Key words: criminal law, serial murder, investigation